

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI

**Helyzetkép az atipikus foglalkoztatásról a szálláshely-szolgáltatás,
vendéglátás területén
(GINOP-5.3.5-18-2020-00210 munkaerőpiaci pályázat)**

**Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége (VIMOSZ) –
konzorciumvezető
Magyar Vendéglátók Ipartestülete (MVI)
Edutus Egyetem**

Készítette:
Zerényi Károly

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
A turisztikai ágazatok nemzetgazdasági súlya	3
Atipikus foglalkoztatási formák.....	5
Atipikus foglalkoztatás a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén.....	5
Részmunkaidős foglalkoztatás	7
Időszakos foglalkoztatás (határozott idejű/alkalmi munkavállalás/megbízási jogviszony)...	9
Munkaerő-kölcsönzés.....	11
Önfoglalkoztatás.....	13
Területi különbségek.....	14
Európai összehasonlítás	15
COVID-19 hatása a foglalkoztatásra.....	18
Összefoglaló.....	21
Mellékletek.....	24

Bevezetés

A turisztikai ágazatokhoz kapcsolódó tevékenységek jellegéből fakadóan a szakmai munkakörök jelentős részében nem tud érvényesülni a hagyományos munkarend, vagyis az ezeken a területeken dolgozóknak hétvégeként, ünnepnapokon is rendelkezésre kell állni a vendégek kiszolgálása érdekében. Mindez a munka és a magánélet összehangolása szempontjából sokszor nehézségekbe ütközik. Ezen kívül a koronavírus-járvány egy teljesen új helyzetet teremtett a munkaerőpiacon, amely rugalmasabb hozzáállást feltételez a munkavállalók és a munkaadók oldaláról egyaránt.

A munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztését célzó GINOP 5.3.5-18 pályázathoz kapcsolódóan a Turisztikai és Vendéglátó Munkaadók Országos Szövetsége (VIMOSZ) és a Magyar Vendéglátók Ipartestülete (MVI) – együttműködve az Edutus Egyetemmel – kidolgozott egy szakmai koncepciót, amelyben az atipikus foglalkoztatásra fókuszálva igyekeznek megoldásokat találni a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás munkaerőpiaci kihívásaira. A munka és magánélet egyensúlyának megteremtését célzó komplex foglalkoztatási programok a vendéglátó és szállodaiparban munkát vállalók számára, illetve ehhez kapcsolódó atipikus foglalkoztatói gyakorlatok pilot projekt keretén belüli bemutatása című pályázati program fő célkitűzései a munkahelyi alkalmazkodóképesség fejlesztése, a munkaerőpiaci aktivitás elősegítése, a dolgozók kompetencia térképének felmérése, illetve az atipikus foglalkoztatási formák alkalmazásának bővítése a szektorban.

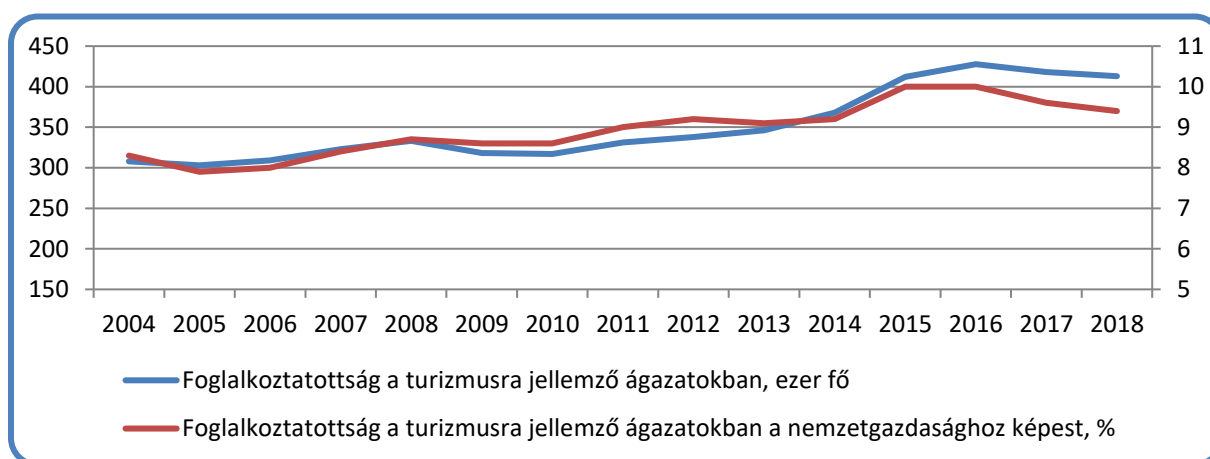
A projekt első részében az atipikus foglalkoztatással kapcsolatos hazai és külföldi statisztikai adatok feldolgozására kerül sor, amelynek segítségével megismerhető a szektor ezirányú munkaerőpiaci helyzete. A szekunder kutatás során igyekeztünk minél szélesebb körből adatokat gyűjteni, így nagyban támaszkodtunk a KSH, az NFSZ, az Eurostat, az OECD és az UNWTO publikus adatbázisaira, valamint más szakmai szervezetek által megosztott adatokra és tudományos kutatások eredményeire is. Ugyanakkor fontos leszögezni, hogy az atipikus foglalkoztatásról ágazati szinten csak korlátozottan állnak rendelkezésre adatok. Erre figyelemmel a szekunder kutatás eredményeit felhasználva egy primer kutatást is fogunk végezni munkaadói és a munkavállalói oldalról annak érdekében, hogy az érintett ágazatok munkaerőpiaci helyzetét minél alaposabban megismerjük. Mindez a kapcsolódó pilot projekt megvalósítása szempontjából szintén hasznos információval szolgálhat.

A turisztikai ágazatok nemzetgazdasági súlya

A turizmus a nemzetgazdaság egyik legnagyobb szektora, amelynek a GDP-ben való részesedése – a 2018-as turizmus-szatellitszámlák alapján – a közvetlen és közvetett (multiplikátor) hatással együtt 10,3%, és mintegy 450-500 ezer embernek ad munkát (a foglalkoztatottak 12%-a).¹ A turisztikai ágazatok² (ideértve a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátást is) GDP-hez való hozzájárulása 6,5%, és az ágazatokban foglalkoztatottak létszáma meghaladja a 410 ezer főt (a foglalkoztatottak 9,4%-a).³ A turizmusra jellemző ágazatok közül a legtöbben a vendéglátásban dolgoznak, a turisztikai foglalkoztatottak több mint 1/3-a, megközelítőleg 140 ezer ember.

A turisztikai ágazatokban foglalkoztatottak 90%-a alkalmazott, 10%-a pedig egyéb foglalkoztatott volt 2018-ban, akik közül 56%-ot tettek ki a férfi és 44%-ot a női munkavállalók. A turisztikai foglalkoztatottak közel fele, 43%-a dolgozik a szálláshely-szolgáltatás (10%), vendéglátás (33%) területén.

1. ábra: A foglalkoztatottság alakulása a turisztikai ágazatokban

Forrás: saját készítés, Turizmus-szatellitszámlák alapján (KSH)

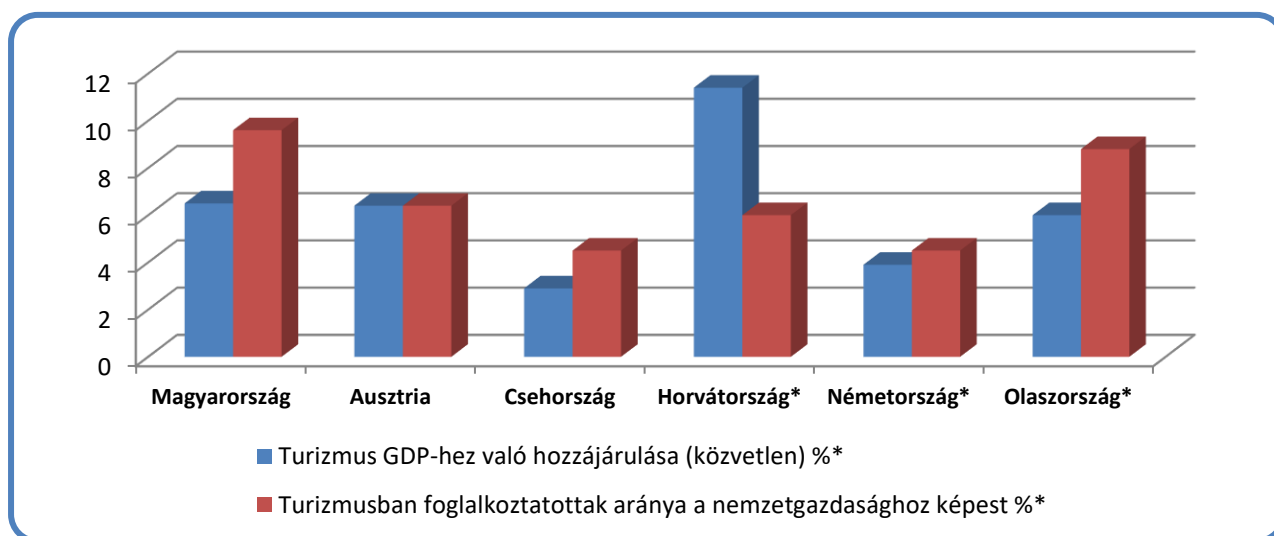
A turisztikai ágazatokban foglalkoztatottak száma 2004-hez képest több mint 1/3-ával nőtt, meghaladva a 400 ezer főt (1. sz. melléklet). A 2008-as világgazdasági válságot követően volt egy kisebb visszaesés, de azután ismét fokozatosan nőtt a foglalkoztatottak száma. Ezzel párhuzamosan a nemzetgazdasághoz viszonyított foglalkoztatottsági arány is nőtt, ami 2015-ben elérte a 10%-ot. 2016-tól viszont a foglalkoztatottak száma és aránya kismértékben elkezdett csökkenni.

¹ Turizmus-szatellitszámlák, 2018; KSH; 2021

² A turizmus ágazatba tartozó tevékenységek: szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, vasúti, közúti, vízi, illetve légitársasági személyszállítás, személygépjármű-kölcsönzés, utazási irodák, utazásszervezők és egyéb foglalási tevékenységek, kulturális szolgáltatások, valamint sport- és szabadidős tevékenységek. Turizmushoz kapcsolódó egyéb ágazatok a gyógyfürdő-szolgáltatások és a szállítást kiegészítő tevékenységek.

³ Turizmus-szatellitszámlák, 2018; KSH; 2021

2. ábra: A turizmus GDP-hez való (közvetlen) hozzájárulása és a foglalkoztatottak aránya európai összehasonlításban (2017)

456

Forrás: saját szerkesztés OECD és UNWTO adatok alapján

A turizmus szatellit-számlák alapján a turisztikai ágazatok közvetlen GDP-hez való hozzájárulása Magyarországon 6,7% volt 2017-ben (2. sz. melléklet). A turizmusban foglalkoztatottak aránya a nemzetgazdasághoz képest pedig 9,6%-ot tett ki. Ausztriában közel ugyanolyan mértékben járult hozzá a turizmus a GDP-hez, azonban lényegesen kisebb foglalkoztatottsági arány mellett. Csehországban alacsonyabb a turizmus GDP-hez való hozzájárulása és a foglalkoztatottak aránya is Magyarországhoz képest, azonban arányaiban hasonló teljesítményt tudtak elérni. Horvátországban ezzel ellentétben alacsonyabb a foglalkoztatottak aránya, mégis lényegesen magasabb a turizmus GDP-hez való hozzájárulása. Németország és Olaszország esetében a bruttó hozzáadott értékhez (nem a GDP-hez) való hozzájárulást tekintve előbbinél arányaiban magasabb, utóbbinál nagyon hasonló a turizmus teljesítménye a magyarországi adatokhoz viszonyítva. A 2. ábrán szereplő országok közül a rendelkezésre álló adatok alapján a turizmusban foglalkoztatottak arányához képest Ausztriában azonos, Horvátországban nagyobb a szektor GDP-hez való közvetlen hozzájárulása. A vizsgált országok közül pedig Horvátországban a legmagasabb a turizmus közvetlen GDP-hez való hozzájárulása (11,4%), ami részben az ország kiemelt turisztikai adottságaival is magyarázható.

⁴ Horvátország esetében 2016-os adatok álltak rendelkezésre.

⁵ Németországnál egyrészt 2015-ös adatok szerepelnek, másrészt nem a GDP-hez, hanem a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás aránya látható.

⁶ Olaszország esetében szintén nem a GDP-hez, hanem a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás aránya látható.

Atipikus foglalkoztatási formák

Atipikusnak tekinthető lényegében minden olyan foglalkoztatás, illetve munkavégzés, amely nem tipikus (hagyományos), vagyis teljes munkaidős (napi nyolcórás), munkahelyen, határozatlan idejű szerződés keretében végzett munka (Hárs, 2012). Ugyanakkor az atipikus foglalkoztatási formák körét tekintve nincs egységes lehatárolás vagy konkrét definíció. Az ILO szerint az atipikus foglalkoztatás (non-standard employment) alapvetően négy nagyobb csoportra bontható, amelyek a következők:

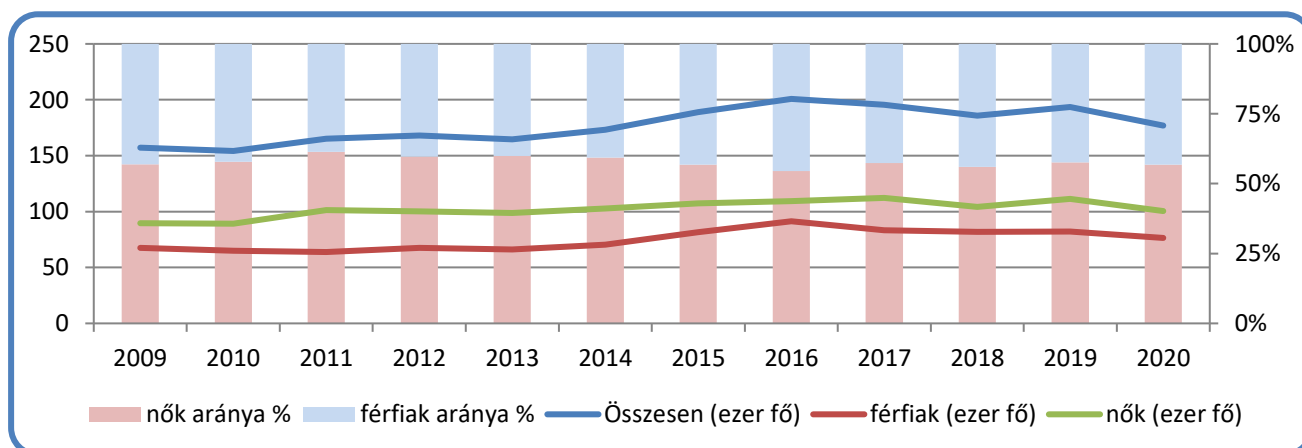
- részmunkaidős foglalkoztatás (part-time employment)
- határozott idejű/alkalmi munkavállalás/megbízási jogviszony (temporary employment)
- munkaerő-kölcsönzés (multi-party employment relationship)
- önfoglalkoztatás (self-employment)

A fentiekén kívül az atipikus formák közé sorolható az otthoni munka, illetve a távmunka is (Bankó, 2008), amelyek a koronavírus-járvány miatt még inkább előtérbe kerültek. Emellett a rugalmas munkaszervezési megoldások (pl. munkaidő rugalmas beosztása, egyéni élethelyzetek figyelembevétele) szintén az atipikus foglalkoztatás körébe tartoznak. Mindazonáltal az egyes atipikus foglalkoztatási formák sok esetben átfedésben vannak egymással, illetve országonként, különösen Európán kívül eltérő értelmezések és szabályozások is előfordulnak.

Atipikus foglalkoztatás a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén

A turizmuson belül a két leginkább meghatározó ágazat mind a GDP-hez való hozzájárulás, mind a foglalkoztatottság szempontjából a szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás. Az ágazatok GDP-hez való hozzájárulása nagyjából 2%, a foglalkoztatottak aránya a nemzetgazdasághoz viszonyítva pedig 4% felett van. Az atipikus foglalkoztatás mértékének megismeréséhez elsőként célszerű áttekinteni az általános foglalkoztatottsági adatok alakulását.

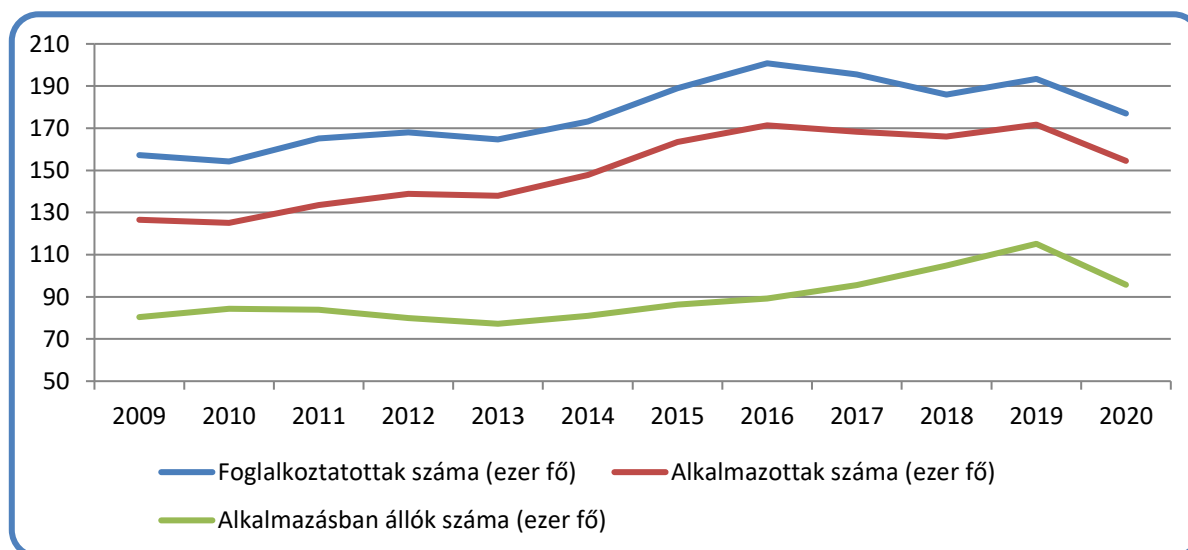
3. ábra: A foglalkoztatottak száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

A foglalkoztatottak száma⁷ 2009 és 2019 között több mint 20%-kal nőtt, ami 2016-ban meghaladta a 200 ezer főt (3. sz. melléklet). Az I nemzetgazdasági ágon belül a vendéglátásban dolgozik a foglalkoztatottak közel $\frac{3}{4}$ -e, megközelítőleg 140-150 ezer ember. A foglalkoztatottak között a női munkavállalók vannak többségben, arányuk 2019-ben 58%-os volt. A koronavírus járvány miatt 2020-ban jelentősen csökkent a foglalkoztatottak száma, de ez a speciális helyzet külön elemzést igényel.

4. ábra: A foglalkoztatottság alakulása a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

A foglalkoztatottak száma mellett elérhető az alkalmazottak⁸ és az alkalmazásban állók⁹ száma is. A három statisztikai adat közül a legszélesebb kört a foglalkoztatottak, a legszűkebbet pedig az alkalmazásban állók adják. Az alkalmazottak száma lényegében lekövette a foglalkoztatottak számának változását, akik a foglalkoztatottak közel 90%-át teszik ki. Ehhez képest az alkalmazásban állók száma a foglalkoztatottak kb. 60%-át adják, amely 2019-ben 115 ezer főt jelentett (4. sz. melléklet). Tíz évvel korábban az alkalmazottak aránya 80% körül, az alkalmazásban állók aránya pedig 50% körül volt a foglalkoztatottak számához viszonyítva. Következésképpen 10 év alatt nőtt azoknak az aránya, akik hosszabb időtartamra szóló, illetve fenntartható foglalkoztatás keretében dolgoztak.

⁷ Foglalkoztatottnak minősül, aki a vonatkozási héten legalább 1 órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett. 2021. január 1-jétől a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévők is foglalkoztatottnak minősülnek. A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosulnak. Az új módszertan szerint közölt adatokat 2009-ig visszavezettük.

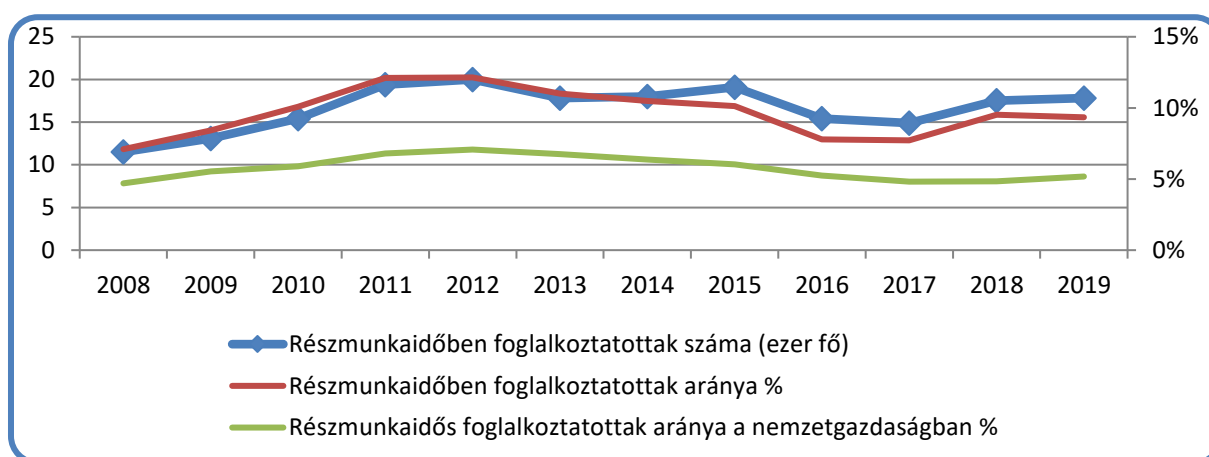
⁸ Az alkalmazottak azok, akik rendszeres jövedelemszerző munkával rendelkező munkavállalók (beleértve a szezonális munkást, a vonatkozási héten munkát végző alkalmi munkást, a dolgozó diákot).

⁹ Alkalmazásban állónak számít az a munkavállaló, aki a munkáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban áll, és munkaszerződése, munkavégzésre irányuló megállapodása alapján havi átlagban, munkadíj ellenében legalább 60 munkaóra teljesítésére kötelezett/kötelezhető.

Részmunkaidős foglalkoztatás

A részmunkaidős foglalkoztatás körébe tartoznak azok a munkavállalók, akiket a normál, teljes idejű (jellemzően napi 8 órás) munkavégzéshez képest kevesebb óraszámban foglalkoztatnak, ami általában heti 35 vagy 30 óránál kevesebb, viszont a részmunkaidőre vonatkozó küszöbérték egyes országokban ettől eltérő is lehet. Emellett részmunkaidőben dolgozónak tekintik azokat is, akiknek nincs előre rögzített munkaidejük (zero-hours contracts), illetve akiket szükség esetén hívhatnak be dolgozni (on-call work). Utóbbi megállapodások azonban már inkább az alkalmi munkavállalás körébe sorolhatók.

5. ábra: A részmunkaidőben foglalkoztatottak száma és aránya

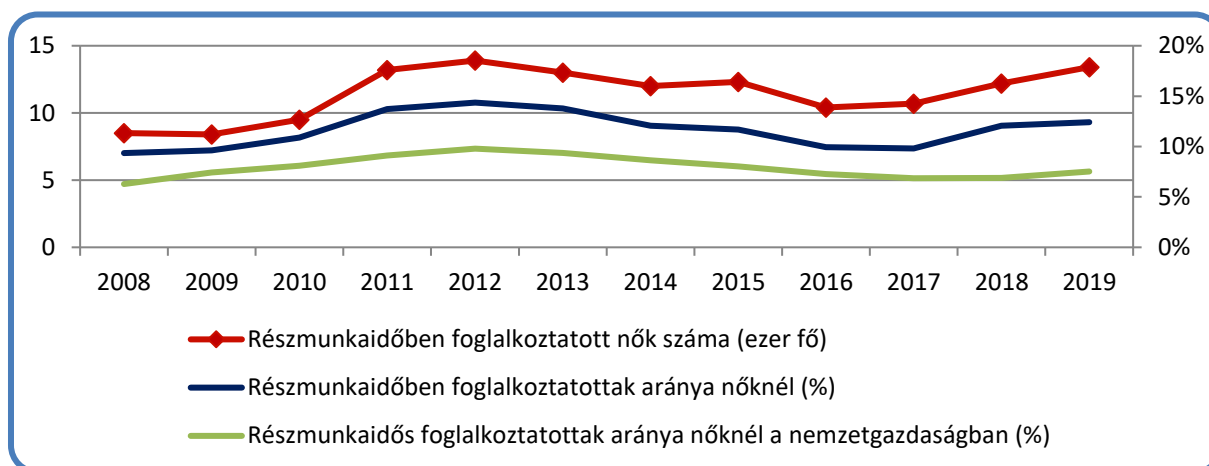

Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

A részmunkaidőben foglalkoztatottak száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén 2019-ben megközelítőleg 18 ezer fő volt, ami 9,3%-os arányt jelent¹⁰ (5. sz. melléklet). A 2008-as gazdasági válságot követően jelentősen nőtt a részmunkaidőben foglalkoztatottak száma, ami 2012-ben meghaladta a 20 ezer főt és a 12%-os részarányt. Ezután ismét többen dolgoztak teljes munkaidőben, ezért néhány évig csökkent a részmunkaidőben dolgozók száma és aránya, de az utóbbi években ez a trend megfordulni látszik. Ebben szerepet játszhatott a turizmus dinamikus fellendülése, illetve ezzel párhuzamosan a szektorban lévő munkaerőhiány növekedése is. A részmunkaidőben foglalkoztatottak arányát tekintve pedig a szektorban nagyobb arányban dolgoznak ilyen formában, mint a nemzetgazdasági átlag, ami 2019-ben 5,2% volt. Mindez a tevékenységhez kapcsolódó speciális munkavégzésből is fakad, hiszen ezen a területen sokféle szolgáltatásról, az átlagosnál hosszabb működési időről, a szállodáknál folyamatos nyitva tartásról beszélhetünk, ami nagyobb teret biztosít a részmunkaidős foglalkoztatásnak is.

¹⁰ Az Eurostat a telephely szerinti ágazati besorolás szerint teszi közzé a foglalkoztatottak számát, míg a KSH honlapján a munkáltató besorolása szerinti adatok jelennek meg. Az Eurostat adatbázisában szereplő adatokat a KSH validálja, ezért a Magyarországra vonatkozó adatok a többi ország adatával együtt összehasonlíthatók.

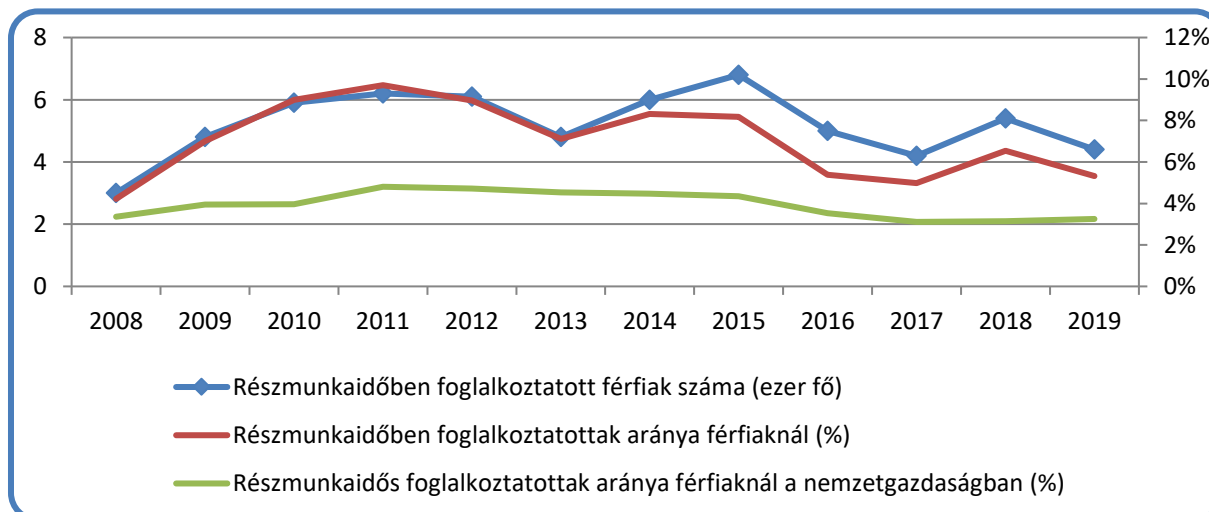
6. ábra: A részmunkaidőben foglalkoztatottak száma és aránya (nők)

Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

A részmunkaidőben foglalkoztatott női munkavállalók száma 2019-ben több mint 13 ezer fő volt, ami 75%-os részarányának felel meg. A női munkavállalók közül a részmunkaidőben dolgozók aránya pedig közel 13%-os volt 2019-ben (6. sz. melléklet). Az utóbbi néhány évben a foglalkoztatottak száma és az aránya egyaránt növekszik. A részmunkaidőben dolgozók aránya pedig magasabb a 7,5%-os nemzetgazdasági átlagnál.

7. ábra: A részmunkaidőben foglalkoztatottak száma és aránya (férfiak)

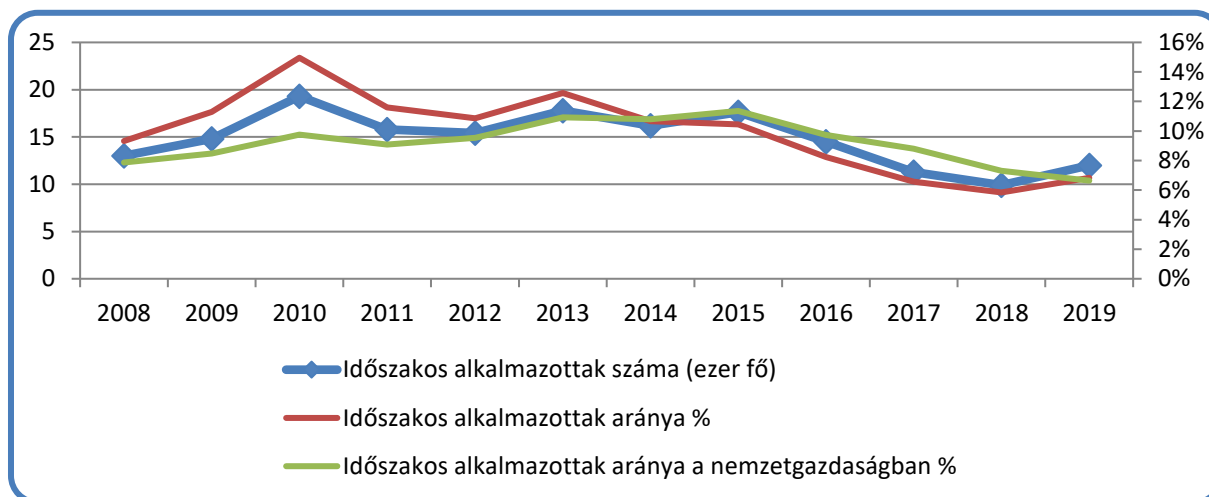
Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

A férfiak esetében a részmunkaidőben foglalkoztatottak száma 2019-ben 4,5 ezer fő volt, de számuk az elmúlt 10 évben hektikusan alakult (7. sz. melléklet). A férfiak körében a részmunkaidős foglalkoztatás jóval elmarad a nőkhöz képest, mindössze 5,3% volt 2019-ben. Ugyanakkor ez az arány így is magasabb az eleve nagyon alacsonynak számító 3,3%-os nemzetgazdasági átlagnál.

Időszakos foglalkoztatás (határozott idejű/alkalmi munkavállalás/megbízási jogviszony)

Az időszakos foglalkoztatás olyan határozott időre szóló munkavállalás, amikor annak végét valamilyen objektív körülmény határozza meg, mint például egy dátum, egy feladat elvégzése vagy egy távolléten lévő munkavállaló helyettesítése. Ebbe a körbe tartoznak jellemzően a határozott idejű munkaviszonyban dolgozók, az alkalmi, illetve szezonális munkát vállalók, a munkaerő-közvetítőn keresztül és a megbízási jogviszony keretében foglalkoztatottak is.

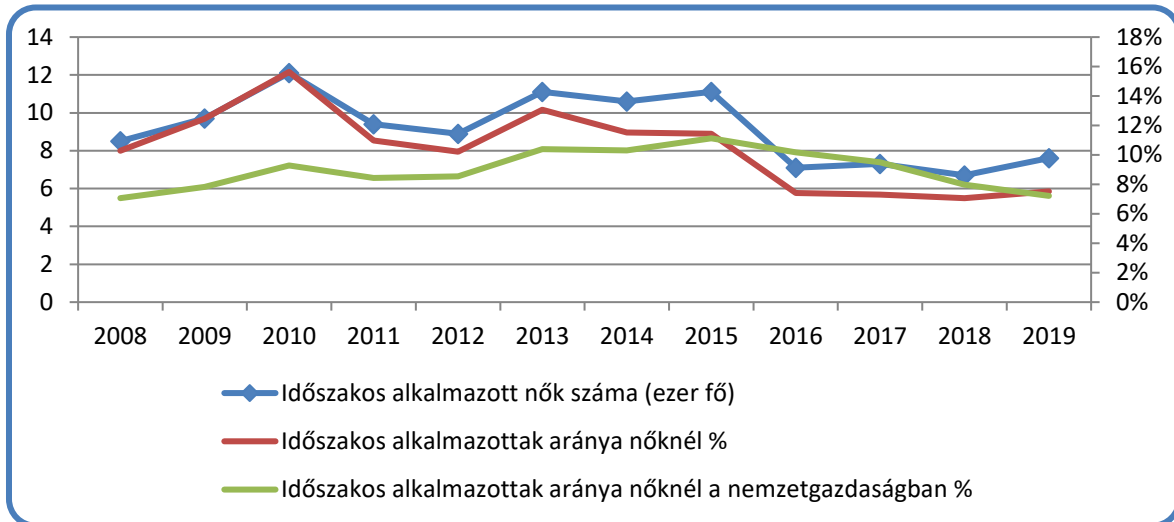
8. ábra: Az időszakos alkalmazottak száma és aránya

Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

Az időszakos foglalkoztatás keretében alkalmazottak száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén 12 ezer fő volt 2019-ben, ami az összes alkalmazotthoz viszonyítva 6,8%-ot tett ki (8. sz. melléklet). A 2008-as világgazdasági válságot követően jelentősen nőtt az ebben a formában alkalmazottak száma és aránya a foglalkoztatási nehézségek miatt, de 2015 után a foglalkoztatottság emelkedésével már egyre kevesebben dolgoztak időszakos foglalkoztatás keretében. Annak ellenére, hogy 20 ezren is dolgoztak ilyen formában az ágazaton belül, 2019-ben már kevesebb volt az időszakos alkalmazottak száma, mint 2008-ban. Az arányokat tekintve szintén hasonló folyamat ment végbe 2008 és 2019 között, az időszakos alkalmazottak aránya 2013-ig magasabb volt a nemzetgazdasági átlagnál, azután ez megfordult, majd 2019-ben közel azonos szintre kerül. Ugyanakkor az évekig tartó csökkenés után 2019-ben kisebb növekedés történt az időszakos foglalkoztatás terén, ami akár ismét trendforduló lehet.

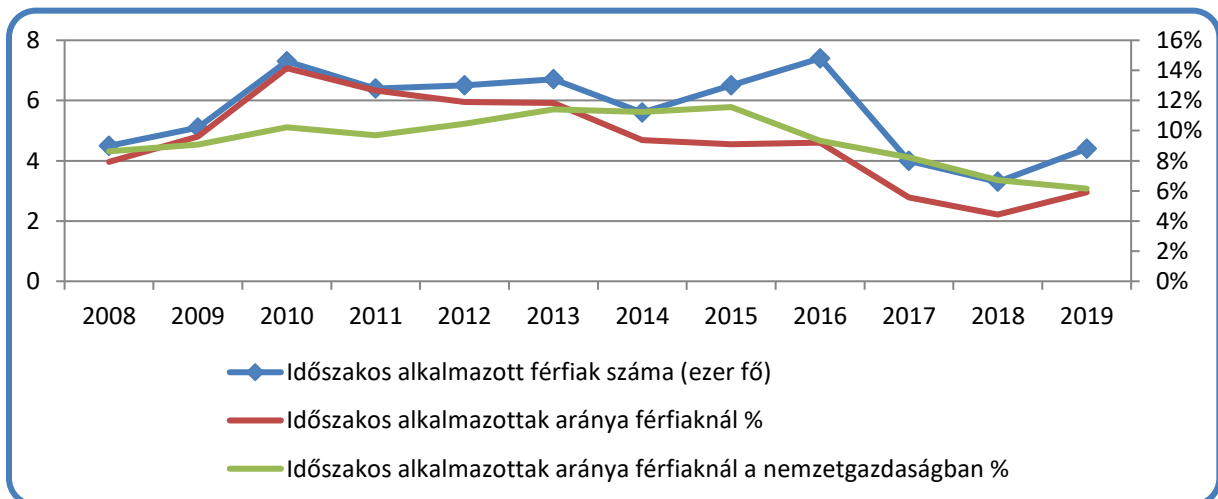
9. ábra: Az időszakos alkalmazottak száma és aránya (nők)

Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

Az időszakos alkalmazottak között a nők 2/3-os arányt képviselnek, akiknek a száma meghaladta a 7,5 ezer főt 2019-ben (9. sz. melléklet). 2008 és 2019 között a számuk hullámzó volt, az utóbbi néhány évben pedig stagnált, illetve kis mértékben emelkedett. A nők körében az időszakos alkalmazottak aránya hasonlóan hektikusan alakult az évek során, ami 2008-as 10% feletti szintről 2019-re 7,5%-ra csökkent. Ez az arány csak kissé haladja meg a 7,2%-os nemzetgazdasági átlagot.

10. ábra: Az időszakos alkalmazottak száma és aránya (férfiak)

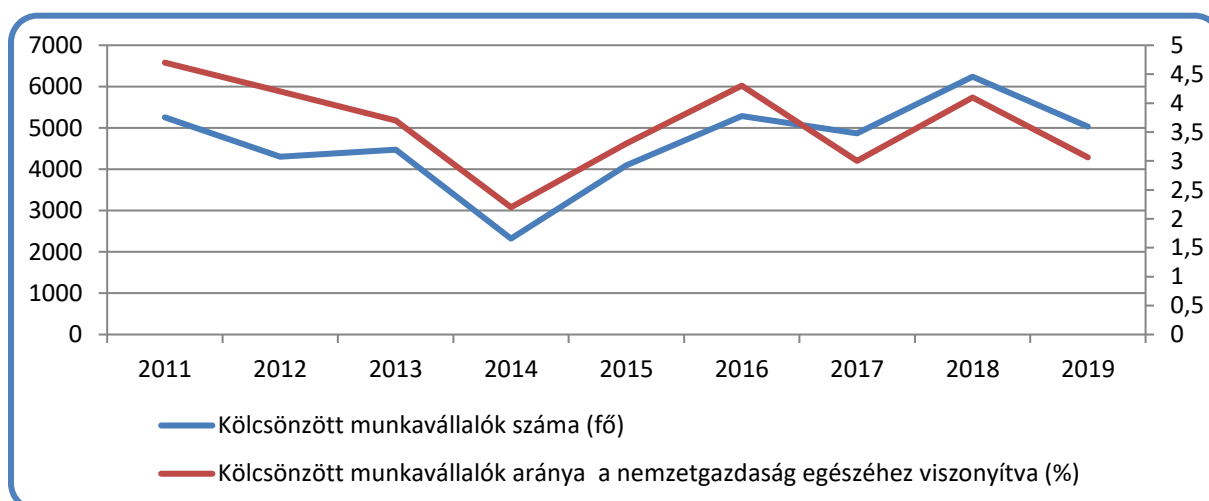
Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

Az időszakos férfi alkalmazottak száma közel 4,5 ezer fő volt 2019-ben, ami 2008 és 2019 között a nőkhöz hasonlóan hullámzó volt (10. sz. melléklet). A férfiak körében az időszakos alkalmazottak aránya 2019-ben 5,9%-ot tett ki, ami valamelyest elmaradt a 6,2%-os nemzetgazdasági átlagtól.

Munkaerő-kölcsönzés

A munkaerő-kölcsönzés egy speciális atipikus foglalkoztatási forma, amely során a foglalkoztatás a munkavállaló, a kölcsönvevő, valamint a kölcsönző cég megállapodása által valósul meg. Ebben a háromoldalú jogviszonyban a munkavállaló egy munkaerő-kölcsönző ügynökséggel köt munkaszerződést, azonban a tényleges munkavégzésre a kölcsönvevőnél kerül sor. A kölcsönvevő a kölcsönbeadóval kötött megállapodás alapján jut a munkaerőhöz, aki így nem áll jogviszonyban a kölcsönzöttel. A kölcsönvevő egy meghatározott összeget fizet a kölcsönző cégnek, a munkavállalók pedig a kölcsönző cégtől kapják a fizetésüket. Magyarországon 2001. július 1-jétől van lehetőség munkaerő-kölcsönzés keretében történő foglalkoztatásra.

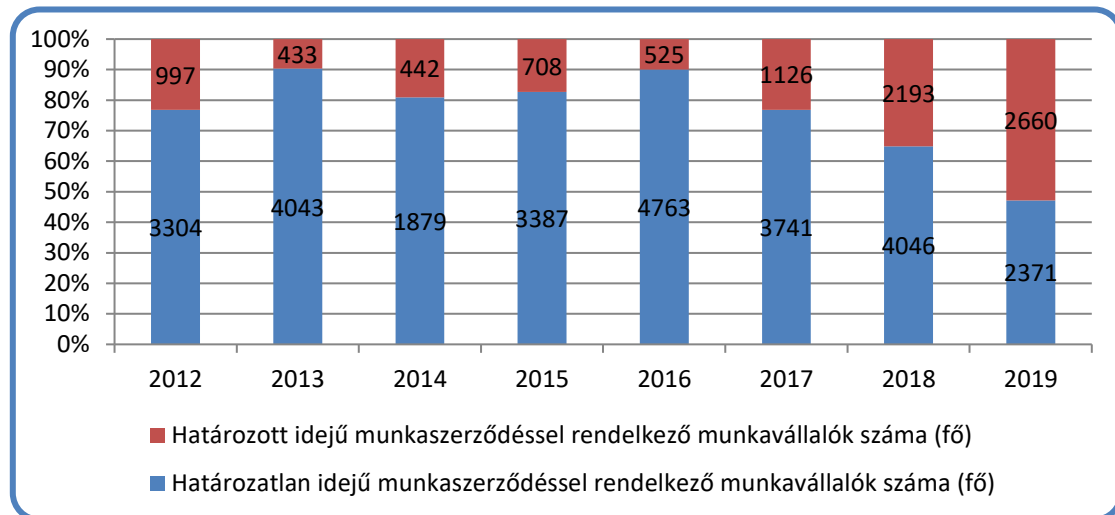
11. ábra: A kölcsönzött munkavállalók száma és aránya

Forrás: saját szerkesztés NFSZ adatok alapján

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén munkaerő-kölcsönzés keretében foglalkoztatottak száma 2011-ben 5000 fő körül volt, ami azután hullámzóan alakult, majd végül 2019-ben ismét 5000 főt tett ki. A nemzetgazdaság egészéhez viszonyítva 3%-os részarányt jelentett 2019-ben, de 2011-ben 4,7% is volt. A 3%-os részarány a nemzetgazdasági ágak közül a hatodik legnagyobb volt 2019-ben, a legtöbb munkavállalót pedig a feldolgozóiparban kölcsönözték, az összes munkavállaló 2/3-át. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban a kölcsönzött munkavállalók aránya a foglalkoztatottak számához viszonyítva nagyjából 2,5%-ot, az alkalmazottak számához képest pedig 3% tett ki 2019-ben (11. sz. melléklet).

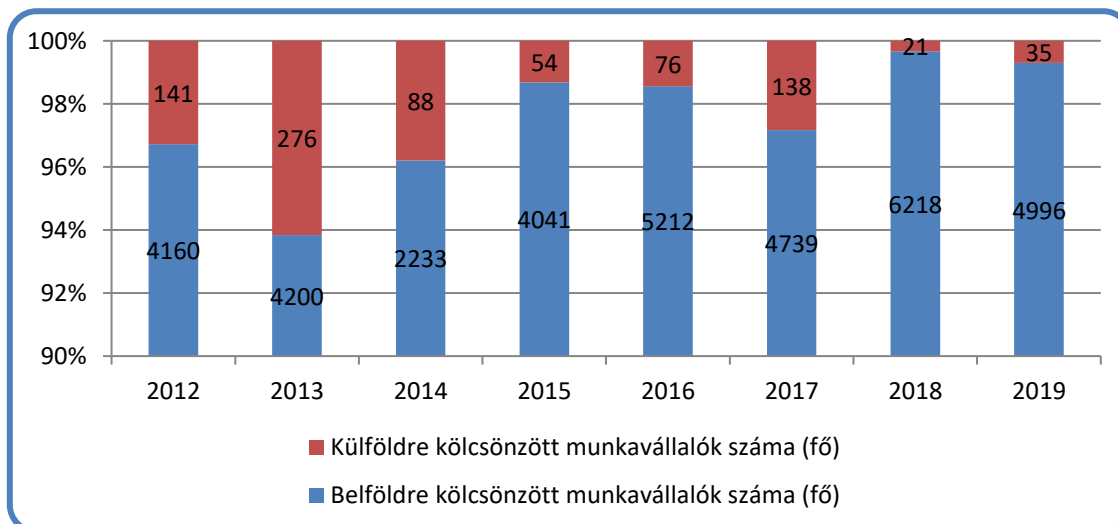
12. ábra: A kölcsönzött munkavállalók száma és aránya a munkaszerződés típusa szerint

Forrás: saját szerkesztés NFSZ adatok alapján

A munkaszerződés típusát tekintve a kölcsönzött munkaerő egyre nagyobb hányadát határozott időben foglalkoztatják. 2012-ben még csak a munkavállalók negyede dolgozott határozott idejű szerződéssel, addig 2019-ben már többségben voltak az ilyen formában foglalkoztatott munkavállalók (12. sz. melléklet).

13. ábra: A kölcsönzött munkavállalók száma és aránya a kölcsönzés iránya szerint

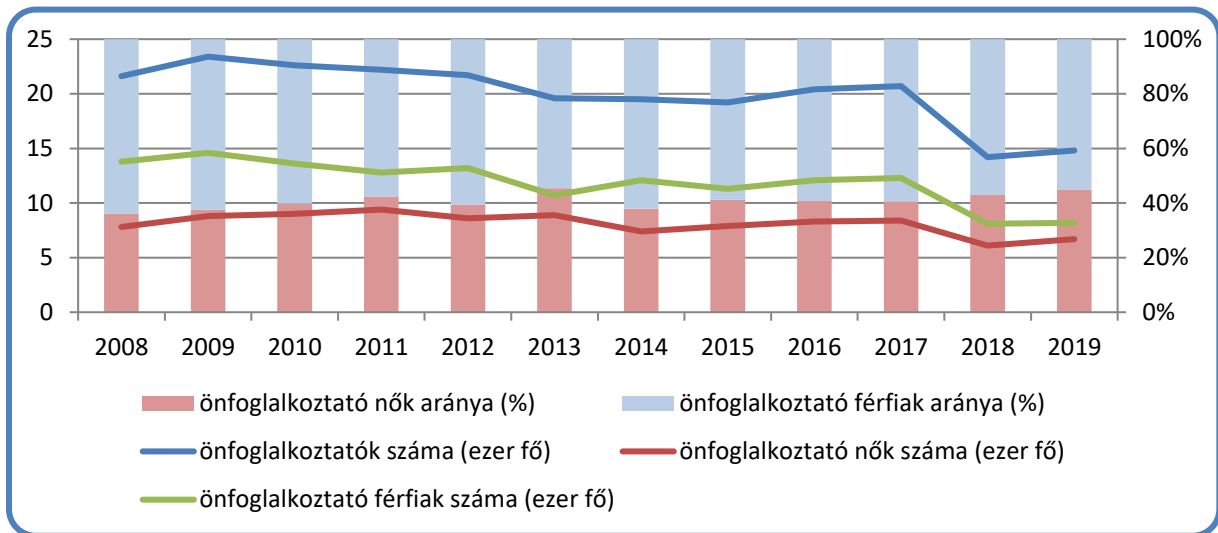
Forrás: saját szerkesztés NFSZ adatok alapján

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén kölcsönzött munkavállalók döntő többségét belföldön foglalkoztatták. A külföldre kölcsönzött munkavállalók száma és aránya az utóbbi néhány évben szinte minimálisra csökkent, arányuk 2019-ben az 1%-ot sem érte el (13. sz. melléklet).

Önfoglalkoztatás

Az önfoglalkoztatás olyan munkajogi kereteken kívül eső, nem alkalmazottként végzett munka, ahol az önfoglalkoztatók a polgári jogi szerződés alapján dolgoznak (Kardos, 2020). Ebbe a körbe tartoznak a saját vagy közös tulajdonú, nem jogi személyiségű társaságban dolgozók és családtagjaik (Eurostat).

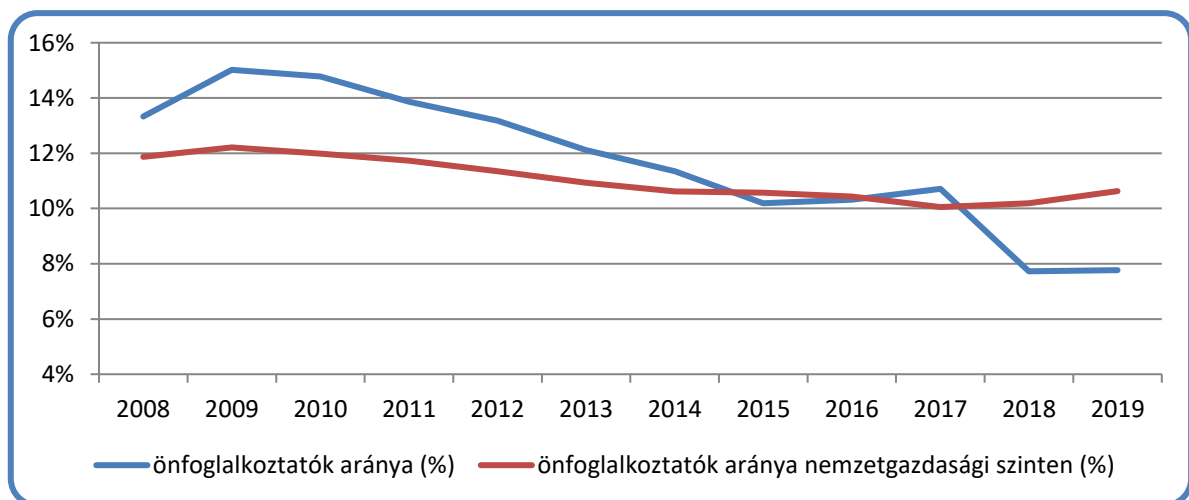
14. ábra: Az önfoglalkoztatók száma nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban dolgozó önfoglalkoztatók száma közel 15 ezer fő volt 2019-ben. Ez a szám 2008 és 2017 között még 20 ezer fő körül mozgott, de azután jelentősen csökkent. Az önálló vállalkozók által működtetett vendéglátó üzletek száma szintén csökkent az elmúlt években. A nemek szerinti megoszlást tekintve 2008 és 2019 között nőtt a nők aránya, de továbbra is a férfiak vannak többségben, arányuk 55% volt 2019-ben.

15. ábra: Az önfoglalkoztatók aránya

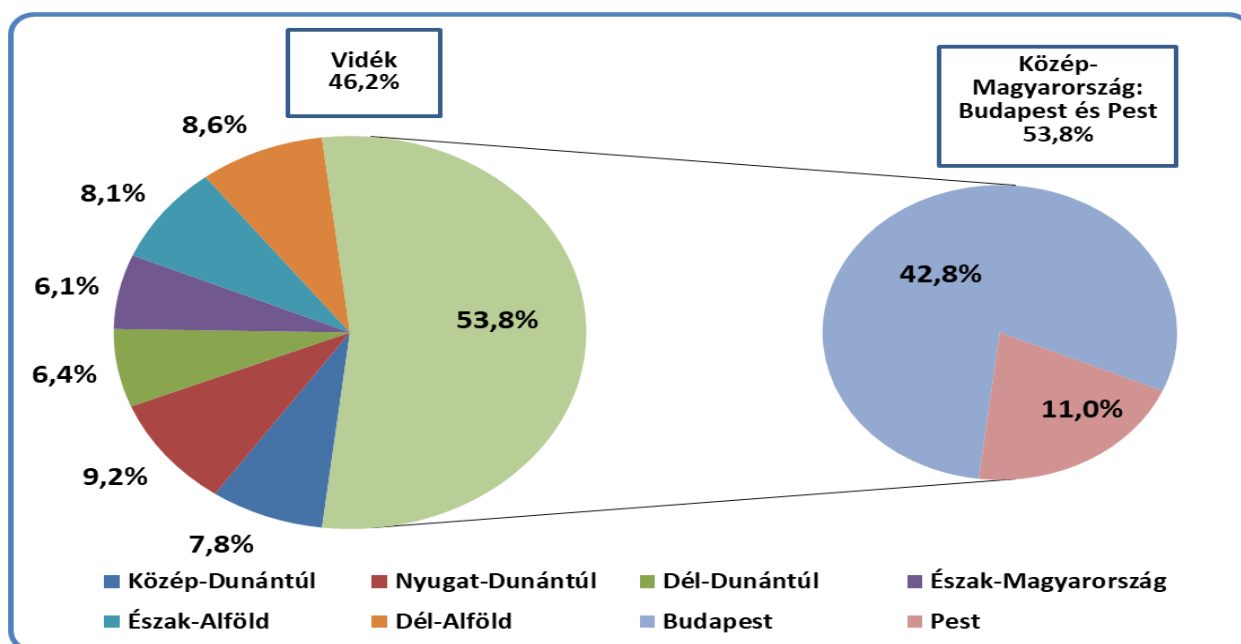
Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

Az önfoglalkoztatók aránya a foglalkoztatottak számához viszonyítva 2008 és 2019 között jelentősen, a korábbi 15%-ról 8% alá csökkent, ami részben a foglalkoztatottak számának növekedésével magyarázható. Nemzetgazdasági szinten az önfoglalkoztatók aránya szintén csökkent, de messze nem olyan mértékben, mint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén. Az utóbbi néhány évben már arányában kevesebben dolgoznak önfoglalkoztatóként az ágazatban, mint országosan, ami 2019-ben 10,6% volt (14. és 15. sz. melléklet).

Területi különbségek

A hazai foglalkoztatottsági adatok közül az ágazati és a területi bontásban egyaránt hozzáférhető adatok száma nagyon korlátozott. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátást illetően területi adatok lényegében csak az alkalmazásban állók számáról érhetők el, amelyek tovább bonthatók a munkaszerződés időtartama szerint.

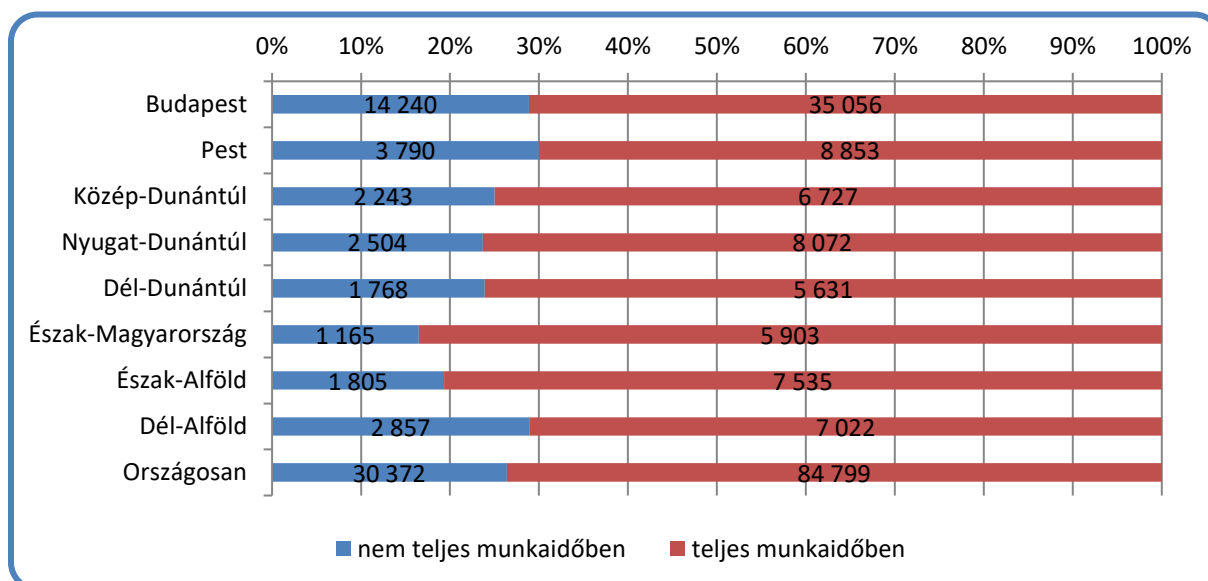
16. ábra: Az alkalmazásban állók számának területi megoszlása (2019)

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén alkalmazásban állók száma országosan 115 ezer fő volt 2019-ben, ami a foglalkoztatottak 60%-át teszi ki. A területi megoszlást tekintve Közép-Magyarországon dolgozik az alkalmazásban állók többsége, minden második munkavállaló. Ezen belül az alkalmazásban állók több mint 40%-a dolgozik Budapesten és minden tizedik munkavállaló Pest megyében. A vidéki régiók közül a legkisebb részarányt az Észak-magyarországi (6,1%) és a Dél-dunántúli (6,4%) régiók képviselik, míg a Dél-alföldi (8,6%) és a Nyugat-dunántúli régiók (9,2%) a legnagyobbat (16. sz. melléklet).

17. ábra: Az alkalmazásban állók száma a munkaszerződés időtartama szerint (2019)

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

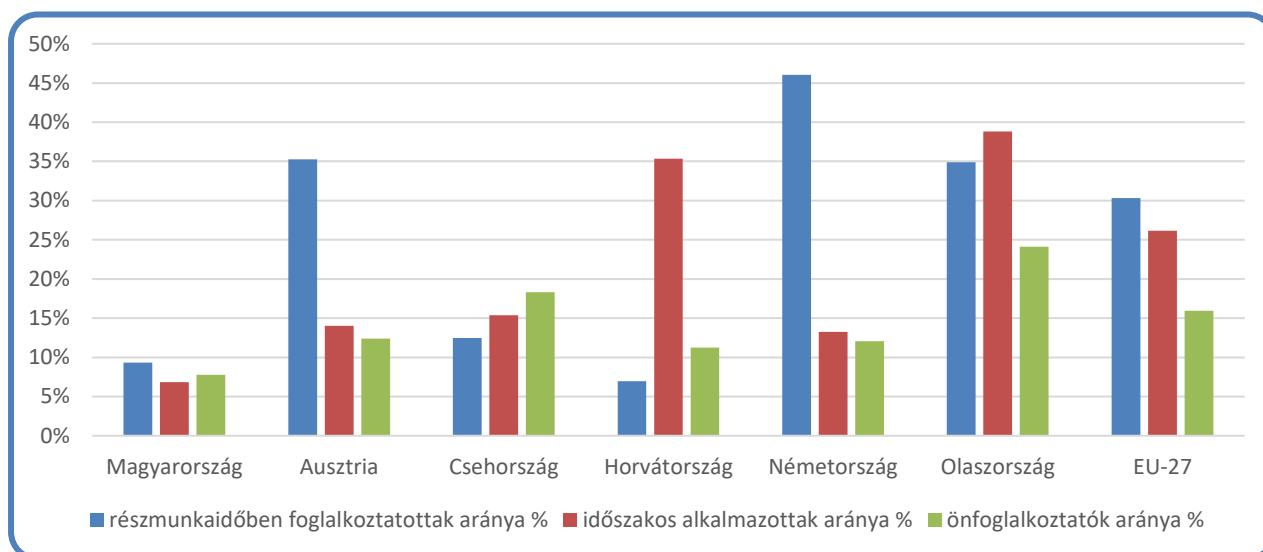
Az alkalmazásban állók közül országosan minden negyedik munkavállaló dolgozik nem teljes munkaidőben a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén, ami 2019-ben több mint 30 ezer munkavállalót¹¹ jelentett. A nem teljes munkaidőben alkalmazásban állók aránya Budapesten, Pest megyében és Dél-Alföldön az országos átlag feletti (közel 30%-os), az átlag alatti régiók közül pedig Észak-Magyarországon volt a legalacsonyabb (16,5%) a 2019-es adatok alapján (17. sz. melléklet).

Európai összehasonlítás

Az atipikus foglalkoztatási formákkal kapcsolatos ágazati statisztikai adatokat célszerű összehasonlítani más európai országok adataival, hogy a hazai foglalkoztatási helyzetet értékelni lehessen nemzetközi szinten is. Az európai összehasonlításnál alapvetően olyan országokat választottunk, amelyek a magyarországi turizmus szempontjából versenytársnak tekinthetők, illetve a jó gyakorlatok oldaláról meghatározó jelentőségűek lehetnek. A választott országok a következők: Ausztria, Csehország, Horvátország, Németország, Olaszország. Emellett az összehasonlítás során figyelembe vesszük az Európai Unió 27 országára vonatkozó összesített adatokat is.

¹¹ Ez a szám jóval magasabb a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén részmunkaidőben foglalkoztatottak számához képest, aminek a háttérében fogalmi, illetve módszertani eltérések lehetnek.

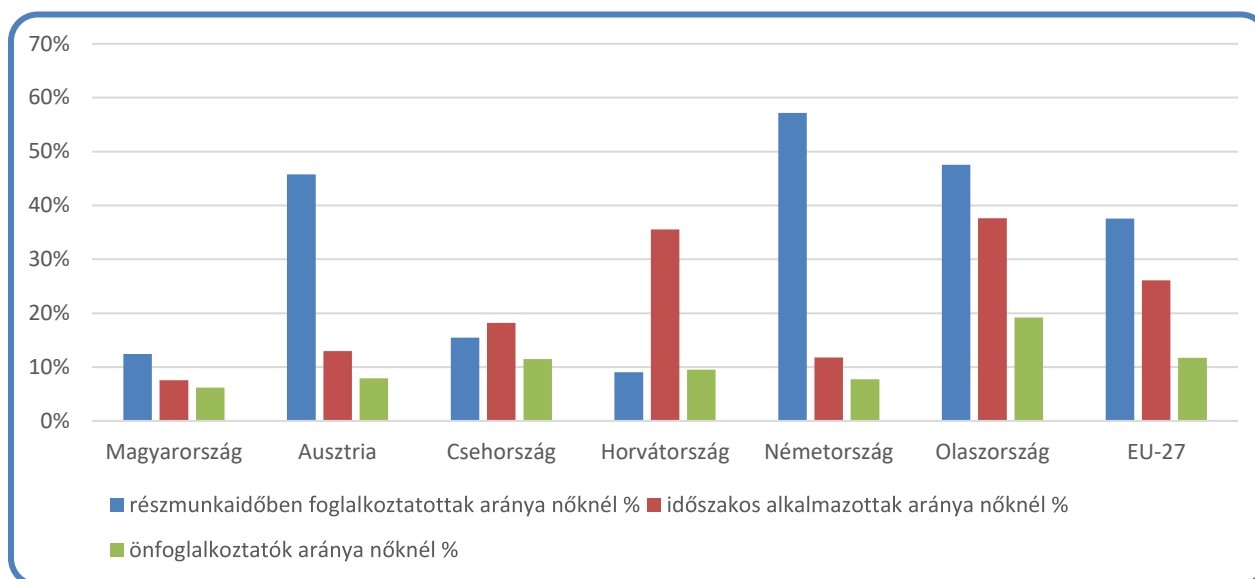
18. ábra: Az atipikus foglalkoztatási formák aránya európai összetételben (2019)

Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya Magyarországon 9,3% volt 2019-ben, ami Horvátország kivételével messze elmarad a vizsgált országoktól és az EU-27 átlagától (30,3%) is. A hazai adathoz legközelebb a csehországi arány áll, ami 12,5%. Az időszakos alkalmazottak és az önfoglalkoztatók arányát tekintve szintén hasonló a helyzet. Az előbbinél a hazai arány mindössze 6,8%, ami Ausztriában, Csehországban és Németországban ennek nagyjából a kétszerese, az EU-27 átlagában (26,1%) pedig minden negyedik munkavállaló dolgozik időszakos foglalkoztatás keretében. Utóbbinál kisebb a különbség a vizsgált országok többségéhez képest, de az EU-27 átlagához viszonyítva (16%) hazai szinten fele annyian dolgoznak önfoglalkoztatóként (7,8%) az ágazatban (18. sz. melléklet).

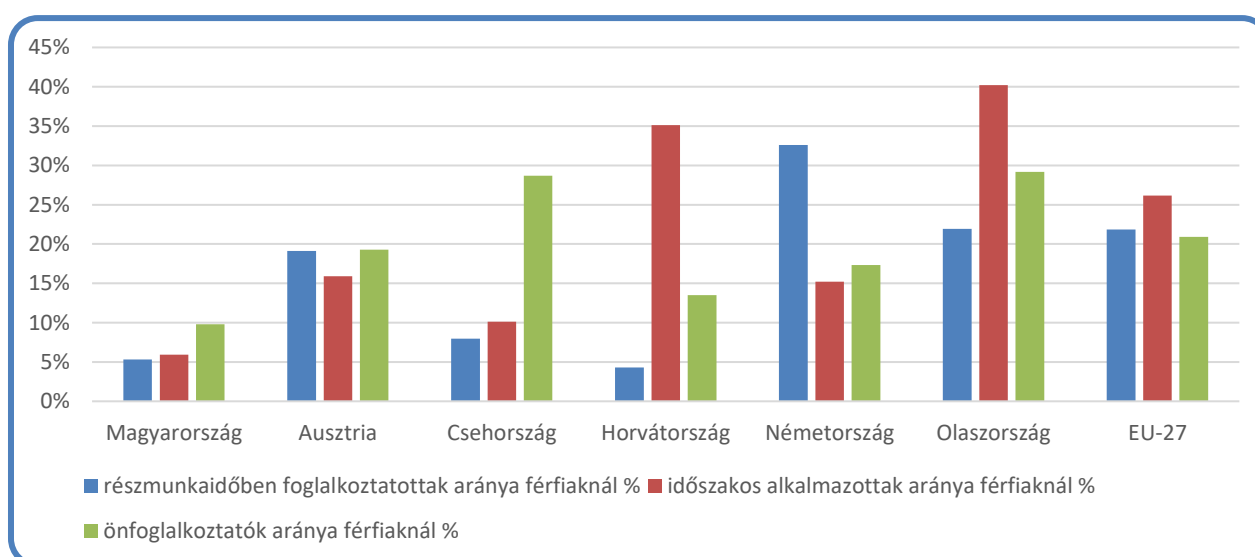
19. ábra: Az atipikus foglalkoztatási formák aránya nőknél európai összevetésben (2019)

Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

Az ágazatban részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya a nőknél 12,4% volt 2019-ben, ami ugyan magasabb, mint a horvátországi adat (9%), és nem sokkal alacsonyabb a csehországinál (15,5%), azonban a többi vizsgált országtól és az uniós átlagtól (37,6%) jelentősen elmarad. Az időszakos foglalkoztatás szempontjából szintén hasonló a helyzet, a hazai adat (7,5%) valamennyi vizsgált országhoz képest alacsonyabb, az uniós átlag pedig a hazai arány három és félszerese (26,1%). Az önfoglalkoztatók aránya a nőknél hazai szinten 6,2%, ami hasonló módon elmarad a vizsgált országok adataitól és az uniós átlagtól (11,7%) is (19. sz. melléklet).

20. ábra: Az atipikus foglalkoztatási formák aránya férfiaknál európai összevetésben (2019)

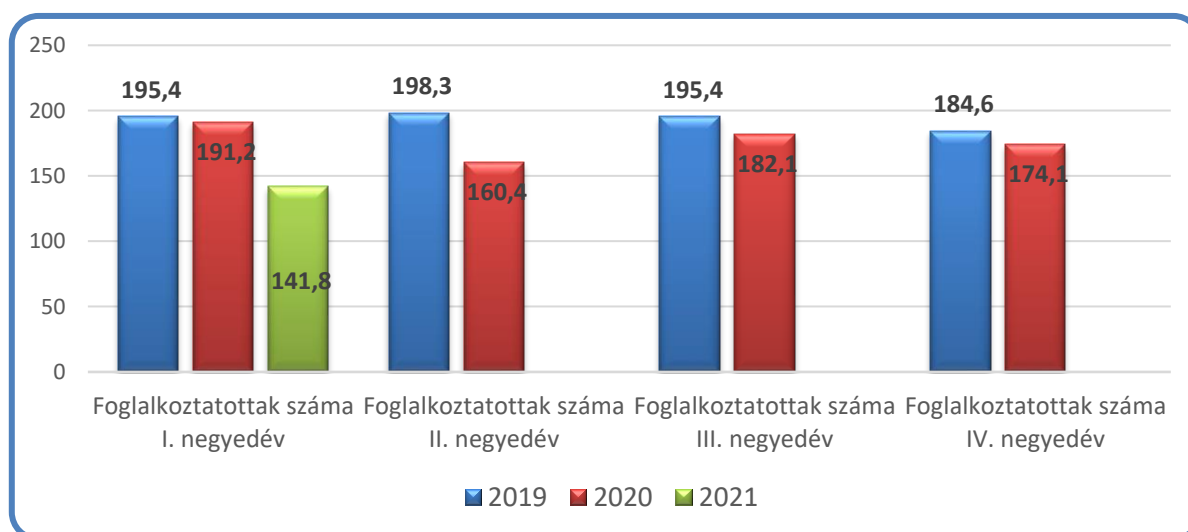
Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

Az atipikus foglalkoztatás keretében dolgozó férfiaknál is jelentős különbségek tapasztalhatók európai összevetésben. A férfi foglalkoztatottak körében EU-s szinten nagyjából minden ötödik munkavállaló (21,8%) dolgozik részmunkaidőben, ami négyszerese a hazai adatnak (5,3%). Az időszakos alkalmazottak és az önfoglalkoztatók arányát tekintve szintén jelentős a lemaradás a vizsgált országokhoz képest. Előbbinél a hazai arány (5,9%) az uniós átlag (26,2%) negyedét sem éri el, utóbbinál pedig az uniós átlag (20,9%) a hazai arány (9,8%) kétszerese (20. sz. melléklet).

COVID-19 hatása a foglalkoztatásra

A koronavírus-járvány miatt elrendelt korlátozó intézkedések világszinten kínálati és keresleti sokkot idéztek elő az egyes szektorokban, különösen a turizmusban és a vendéglátásban (ÁSZ, 2020). 2020 márciusában a hazai turizmus-vendéglátás egyik napról a másikra vendégek, illetve külföldi turisták nélkül maradt, amely a forgalom és a munkaerő-kereslet csökkenését eredményezte. Míg a világjárvány előtt a szektorban munkaerőhiánnyal kellett megküzdeni, addig a gazdasági visszaesés következtében a vállalkozások fennmaradása és a munkaerő megtartása vált elsődlegessé.

21. ábra: A foglalkoztatottak száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban (ezer fő)

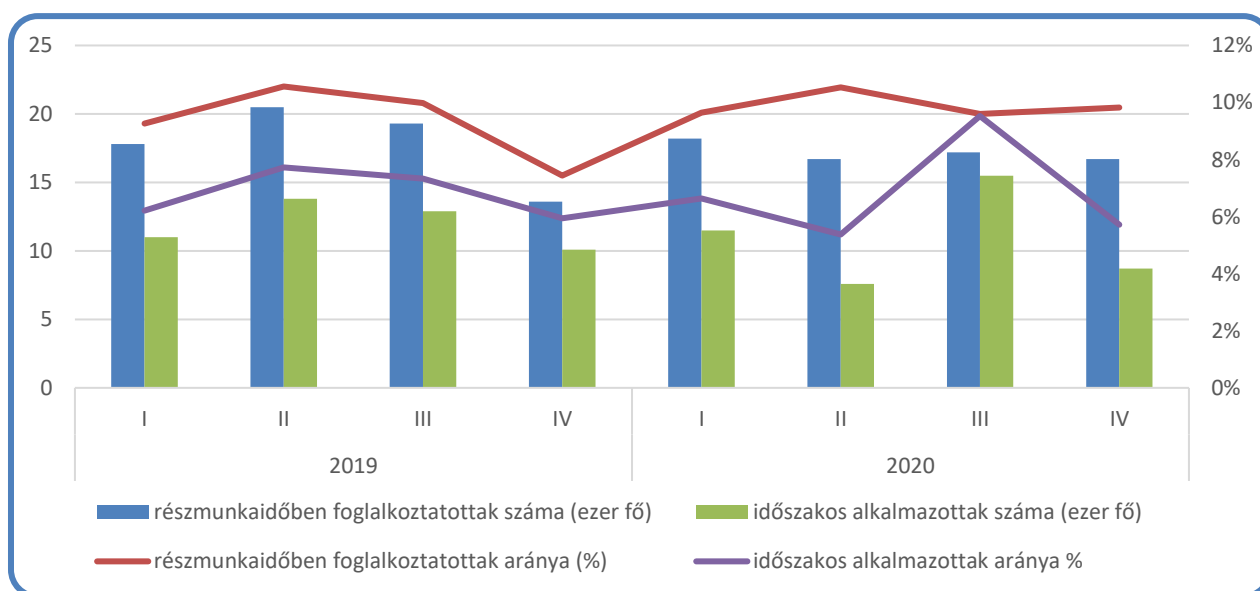
Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

A foglalkoztatottak száma a világjárvány első hullámában (2020. II. negyedév) több mint 35 ezerrel csökkent, azonban a viszonylag jó nyári szezonnak köszönhetően nagyrészt visszarendeződött a dolgozói létszám. Az év végére, illetve a második hullám kezdetére már csak nagyjából 10 ezerrel kevesebben dolgoztak a szektorban az előző év azonos időszakához viszonyítva. Az újabb korlátozó intézkedések miatt ismét csökkenni kezdett a foglalkoztatottak száma, így 2021 I. negyedévében mintegy 50 ezerrel kevesebben dolgoztak az azt megelőző évekhez képest (21. sz. melléklet).

A járvány első hulláma idején a munkaerő megtartása érdekében nagyon sok vállalkozás élt a munkaidő-csökkentés eszközével, legnagyobb arányban éppen a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén (KSH, 2020). A szektorban a foglalkoztatottak számához viszonyítva a csökkentett munkaidőbe kényszerülők aránya az országos átlag (3%) közel négyszerese, 11,8% volt 2020. október végén. Országosan a rövidített munkaidőbe kényszerülők többségének (több mint 60%-ának) legalább a felére csökkent a heti munkaideje. A munkaidő-csökkentéssel párhuzamosan a keresetek is csökkentek, amit a Kormány igyekezett kompenzálni a német mintára kialakított Kurzarbeit-modell részeként, a részmunkaidős foglalkoztatásban a kieső munkabér megtérítéséhez nyújtott ágazati munkaerőpiaci támogatásokkal (adókedvezmények, bértámogatások). A járvány második és harmadik hullámában a Kormány ismét támogatást biztosított a leginkább érintett ágazatok, köztük a turizmus és vendéglátás számára 50%-os bértámogatás és egyéb adókedvezmények útján.

Egy nemzetközi felmérés szerint az OECD országokban a korlátozó intézkedések által leginkább sújtott ágazatokban foglalkoztatottaknak átlagosan 40%-át teszik ki az atipikus formában foglalkoztatottak¹² (OECD, 2020). Magyarországon ez az arány nagyjából 25%, vagyis minden negyedik foglalkoztatott atipikus formában dolgozik. A válság által leginkább érintett szektorok közül a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén az atipikus formában foglalkoztatottak aránya 20% körül van a felmérés alapján.

22. ábra: A részmunkaidőben foglalkoztatottak és az időszakos alkalmazottak száma és aránya a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban

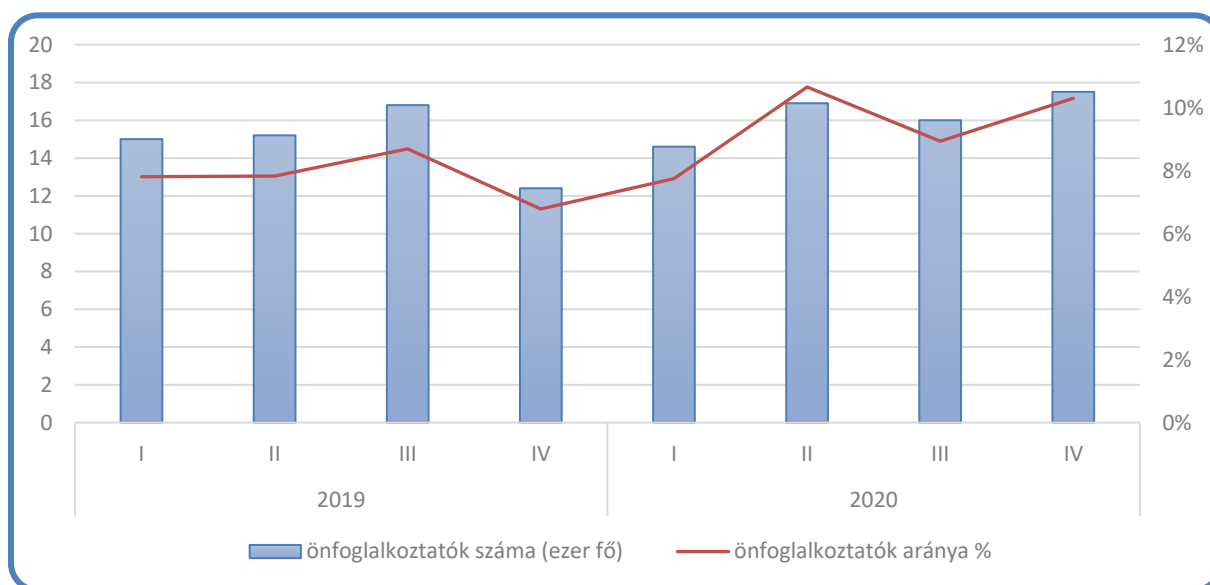
Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

¹² Az OECD felmérésben atipikus foglalkoztatási formának tekintették a részmunkaidős, az időszakos foglalkoztatást és az önfoglalkoztatást.

Az Eurostat időközi adatai alapján a részmunkaidőben foglalkoztatottak száma 2020. második és harmadik negyedévben a korlátozó intézkedések következményeként elmaradt az azt megelőző év azonos időszakához viszonyítva, azonban a negyedik negyedévben már nőtt az ilyen formában foglalkoztatottak száma. Ebben komoly szerepe lehetett annak is, hogy a szálláshely-szolgáltatás területén éltek a munkaadók a legnagyobb arányban a munkaidő-csökkentés eszközével. A részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya szintén 2020. negyedik negyedévben volt magasabb az előző év azonos időszakához képest.

Az időszakos foglalkoztatás keretében munkát vállalók száma már 2020. második negyedévben jelentősen csökkent a járvány miatt, azonban az első hullámot követő nyári szezonális munkaerő-kereslet hatására a harmadik negyedévben számottevően nőtt az időszakos alkalmazottak száma és aránya a szektorban. Ugyanakkor a járvány második hulláma miatt ismét csökkent az év végére az időszakos alkalmazottak száma a 2019-es év utolsó negyedévéhez viszonyítva (22. sz. melléklet).

23. ábra: Az önfoglalkoztatók száma és aránya a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban

Forrás: saját szerkesztés EUROSTAT adatok alapján

Az önfoglalkoztatók száma a világméretű járvány hatására 2020 második és harmadik negyedévében még csak kismértékben tért el az azt megelőző év azonos időszakához képest. Az év végére viszont már jelentősen nőtt az önfoglalkoztatók száma, meghaladva a 17 ezer főt. Az önfoglalkoztatók aránya a foglalkoztatottak számához viszonyítva szintén nőtt a járvány okozta gazdasági visszaesés miatt, ami részben azzal magyarázható, hogy a foglalkoztatottak száma 2020. második és negyedik negyedévben az egyes járványhullámok idején jelentősen csökkent (23. sz. melléklet).

Összefoglaló

A turisztikai ágazatokban foglalkoztatottak létszáma – a legutóbbi turizmus szatellit-számlák alapján – meghaladja a 410 ezer főt, ami az összes foglalkoztatott 9,4%-át teszi ki. A foglalkoztatottak 90%-a alkalmazott, a nemek szerinti megoszlást tekintve a férfiak aránya 56%, a nők aránya pedig 44%. A legtöbben a vendéglátásban dolgoznak, a turisztikai foglalkoztatottak 1/3-a, megközelítőleg 140 ezer ember. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágban a koronavírus járványt megelőző évben több mint 190 ezer embert foglalkoztattak, ami a turisztikai foglalkoztatottak közel fele, az összes foglalkoztatott nagyjából 4%-a.

A turizmus egy olyan szektor, amelyben az atipikus foglalkoztatás alapvetően jelen van, azonban erről ágazati adatok csak korlátozottan állnak rendelkezésre. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágra vonatkozóan az atipikus foglalkoztatási formák közül elsősorban a részmunkaidős és az időszakos foglalkoztatásról, valamint az önfoglalkoztatásról és a munkaerő-kölcsönzésről érhetők el publikus adatok. Emellett a foglalkoztatási adatok elemzésénél célszerű a koronavírus-járvány megjelenése előtti és az azt követő időszakot külön kezelni.

Az Eurostat adatai alapján a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén foglalkoztatottak 9,3%-a dolgozott részmunkaidőben 2019-ben, ami 18 ezer embert jelent. A részmunkaidőben foglalkoztatottak $\frac{3}{4}$ -ét a női munkavállalók adják. A nők körében a részmunkaidőben dolgozók aránya 13%-os, míg a férfiak esetében ez az arány mindössze 5,3%-os volt 2019-ben. Ugyanakkor a nemzetgazdaság egészéhez viszonyítva magasabb mindkét nem esetében a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya. Az időszakos foglalkoztatás keretében alkalmazottak száma (ideértve pl. a határozott idejű munkaviszonyt, az alkalmi munkavállalást és a megbízási jogviszonyt) 12 ezer fő volt 2019-ben, ami az összes alkalmazotthoz viszonyítva 6,8%-ot tett ki. Az időszakos formában alkalmazottak $\frac{2}{3}$ -a női munkavállaló. A női alkalmazottak körében az ilyen formában dolgozók aránya 7,5%, a férfiak esetében pedig 5,9%. Ezek az arányok nagyjából megegyeznek a nemzetgazdasági átlaggal.

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén a munkaerő-kölcsönzés keretében foglalkoztatottak száma 5000 fő körül volt 2019-ben, akiknek a többsége határozott idejű szerződéssel rendelkezett. A kölcsönzött munkaerő aránya a foglalkoztatottak számához viszonyítva nagyjából 2,5%-ot, az alkalmazottak számához képest pedig 3% tett ki 2019-ben. A szektorban kölcsönzött munkavállalók döntő többségét belföldön foglalkoztatták, a külföldre kölcsönzött munkavállalók száma és aránya az utóbbi néhány évben szinte minimálisra csökkent.

Az önfoglalkoztatók száma a szektorban 15 ezer körül volt 2019-ben, ami a foglalkoztatottak számához viszonyítva nem éri el a 8%-ot. A nemek szerinti megoszlást tekintve a férfiak vannak többségben az önfoglalkoztatók között. Az önfoglalkoztatók aránya az ágazatban az utóbbi néhány évben ismét csökkent, amelynek eredményeképpen már a nemzetgazdasági átlagtól (10%) is elmarad. Az ilyen formában dolgozók számának és arányának csökkenése az önálló vállalkozók által üzemeltetett vendéglátóhelyek számának visszaesésében is megmutatkozik.

Az atipikus foglalkoztatással kapcsolatban területi és ágazati adatok lényegében csak az alkalmazásban állók számára vonatkozóan érhetőek el. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén alkalmazásban állók száma országosan 115 ezer fő volt 2019-ben, ami a foglalkoztatottak 60%-át teszi ki, közülük minden második munkavállaló Közép-Magyarországon dolgozik. Az alkalmazásban állók közül országosan minden negyedik munkavállaló dolgozik nem teljes munkaidőben a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén, ami 2019-ben több mint 30 ezer munkavállalót jelentett. A nem teljes munkaidőben alkalmazásban állók aránya Budapesten, Pest megyében és Dél-Alföldön az országos átlag feletti (közel 30%-os), az átlag alatti régiók közül pedig Észak-Magyarországon volt a legalacsonyabb (16,5%) a 2019-es adatok alapján.

A hazai adatokat más európai országokkal összehasonlítva elmondható, hogy az atipikus foglalkoztatási formák tekintetében jelentős lemaradásban vagyunk. Magyarországon a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya nem éri el a 10%-ot, miközben az EU-s átlag 30% felett van. Ausztriában ez az arány az uniós átlag feletti, ami több mint 35% volt 2019-ben. Az időszakos alkalmazottak és az önfoglalkoztatók arányát tekintve szintén hasonló a helyzet. Előbbinél a hazai arány nagyjából 7%, miközben EU-s szinten átlagosan minden negyedik munkavállaló dolgozik időszakos foglalkoztatás keretében. Utóbbinál nincs ekkora különbség a hazai és az EU-s adatok között, de így is csak nagyjából feleannyian dolgoznak önfoglalkoztatóként az ágazatban. Ha nemek szerinti bontásban vizsgáljuk az adatokat, akkor a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya a nőknél az EU-s átlag harmada, a férfiak esetében pedig a negyede.

A turizmus a koronavírus-járvány által leginkább sújtott területek közé tartozik, ezért a korlátozó intézkedések negatív hatásai az ágazati foglalkoztatási adatokban is megmutatkoztak. Egy nemzetközi felmérés szerint az OECD országokban a korlátozó intézkedések által leginkább sújtott ágazatokban foglalkoztatottaknak átlagosan 40%-át teszik ki az atipikus formában foglalkoztatottak. Magyarországon ez az arány nagyjából 25%, vagyis minden negyedik foglalkoztatott atipikus formában dolgozik. A válság által leginkább érintett szektorok közül a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén az atipikus formában foglalkoztatottak

aránya 20% körül van. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban foglalkoztatottak száma a járvány első hullámában nagyjából 30-35 ezerrel csökkent, a korábbi 195 ezerről 160 ezer főre. A munkavállalók megtartása érdekében ezen a területen éltek a legnagyobb arányban a munkaidő-csökkentés eszközével 2020-ban. Ennek eredményeképpen nőtt a részmunkaidőben foglalkoztatottak száma és aránya az ágazatban. Emellett a 2020-as nyári szezonban az időszakos formában alkalmazottak száma is átmenetileg nőtt, amelyre a 2021-es szezonban ismételten lehet számítani.

A szálláshelyek és a vendéglátó üzletek újrainyitását követően a meglévő munkavállalók megtartásához és a más területeken elhelyezkedettek visszacsábításához szerethető munkahelyek létrehozására van szükség, ezért még inkább előtérbe kerül a munka és a magánélet összehangolását jobban figyelembe vevő rugalmas foglalkoztatás, illetve munkaszervezés alkalmazása. Enélkül ismét komoly munkaerőhiánnyal nézhetnek szembe a szállásadó és vendéglátó vállalkozások.

Melléletek

1. sz. melléklet: Foglalkoztatottság a turisztikai ágazatokban (2004-2018) [OECD]

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Foglalkoztatottság a turizmusra jellemző ágazatokban (ezer fő)	308	303	309	323	333	318	317	331	338	346	368	412	428	418	413
Foglalkoztatottság a turizmusra jellemző ágazatokban a nemzetgazdasághoz képest (%)	8,3	7,9	8,0	8,4	8,7	8,6	8,6	9,0	9,2	9,1	9,2	10,0	10,0	9,6	9,4

2. sz. melléklet: A turizmus GDP-hez való (közvetlen) hozzájárulása és a foglalkoztatottak aránya európai összehasonlításban (2017) [OECD és UNWTO]

	Magyarország	Ausztria	Csehország	Horvátország*	Németország**	Olaszország***
Turizmus GDP-hez való hozzájárulása (közvetlen, %)	6,5	6,4	2,9	11,4	3,9	6
Turizmusban foglalkoztatottak aránya a nemzetgazdasághoz képest (%)	9,6	6,4	4,5	6	4,5	8,8

* Horvátország esetében 2016-os adatok álltak rendelkezésre.

** Németországnál egyrészt 2015-ös adatok szerepelnek, másrészt nem a GDP-hez, hanem a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás aránya olvasható.

*** Olaszország esetében szintén nem a GDP-hez, hanem a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás aránya szerepel a táblázatban.

3. sz. melléklet: A foglalkoztatottak száma és nemek szerinti megoszlása a szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás területén (KSH)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Összesen (ezer fő)	157,2	154,2	165,2	168,0	164,7	173,2	189,0	200,8	195,5	185,9	193,4	176,9
férfiak (ezer fő)	67,7	65,1	63,8	67,7	66,0	70,5	81,7	91,3	83,3	81,8	82,0	76,4
nők (ezer fő)	89,6	89,2	101,4	100,3	98,6	102,7	107,3	109,5	112,2	104,1	111,4	100,5
nők aránya (%)	57%	58%	61%	60%	60%	59%	57%	55%	57%	56%	58%	57%
férfiak aránya (%)	43%	42%	39%	40%	40%	41%	43%	45%	43%	44%	42%	43%

4. sz. melléklet: A foglalkoztatottak, az alkalmazottak és az alkalmazásban állók száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban (KSH)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)	157,2	154,2	165,2	168,0	164,7	173,2	189,0	200,8	195,5	185,9	193,4	176,9
Alkalmazottak száma (ezer fő)	126,5	125,1	133,5	138,8	138,0	147,8	163,4	171,4	168,4	166,1	171,7	154,5
Alkalmazásban állók száma (ezer fő)	80,4	84,4	83,9	79,9	77,2	81,0	86,3	89,2	95,6	104,8	115,2	95,7

5. sz. melléklet: A részmunkaidőben foglalkoztatottak száma és aránya az I nemzetgazdasági ágban és országosan (EUROSTAT)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Részmunkaidőben foglalkoztatottak száma (ezer fő)	11,5	13,1	15,4	19,4	20,0	17,8	18,0	19,1	15,4	14,9	17,5	17,8
Teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma (ezer fő)	150,6	142,6	137,4	140,8	144,7	144,0	153,8	169,3	182,2	178,5	166,3	172,8
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)	162,0	155,8	152,9	160,2	164,7	161,8	171,8	188,4	197,7	193,3	183,8	190,6
Részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya (%)	7,1%	8,4%	10,1%	12,1%	12,1%	11,0%	10,5%	10,1%	7,8%	7,7%	9,5%	9,3%
Nemzetgazdaság összesen (ezer fő)	3 848,3	3 747,7	3 732,4	3 759,0	3 827,2	3 892,8	4 100,8	4 210,5	4 351,6	4 421,4	4 469,5	4 512,1
Részmunkaidőben foglalkoztatottak száma a nemzetgazdaságban (ezer fő)	180,7	207,8	219,8	255,8	270,7	262,9	261,6	254,3	228,1	212,5	216,4	233,4
Részmunkaidős foglalkoztatottak aránya a nemzetgazdaságban (%)	4,7%	5,5%	5,9%	6,8%	7,1%	6,8%	6,4%	6,0%	5,2%	4,8%	4,8%	5,2%

6. sz. melléklet: A részmunkaidőben foglalkoztatottak száma és aránya nőknél az I nemzetgazdasági ágban és országosan (EUROSTAT)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Részmunkaidőben foglalkoztatott nők száma (ezer fő)	8,5	8,4	9,5	13,2	13,9	13,0	12,0	12,3	10,4	10,7	12,2	13,4
Teljes munkaidőben foglalkoztatott nők száma (ezer fő)	82,4	78,9	77,7	83,1	82,8	81,3	87,6	92,9	94,3	98,3	89,0	94,5
Foglalkoztatottak száma nők (ezer fő)	90,9	87,3	87,2	96,3	96,8	94,3	99,6	105,2	104,7	109,1	101,2	107,9
Részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya nőknél (%)	9%	10%	11%	14%	14%	14%	12%	12%	10%	10%	12%	12%
Nemzetgazdaság összesen (ezer fő)	1 754,7	1 722,7	1 739,8	1 738,0	1 778,4	1 789,0	1 880,4	1 927,0	1 989,1	2 004,1	2 023,3	2 032,4
Részmunkaidőben foglalkoztatott nők száma a nemzetgazdaságban (ezer fő)	110,2	127,9	140,8	158,6	174,1	167,5	162,3	155,0	144,8	137,3	139,6	152,8
Részmunkaidős foglalkoztatottak aránya nőknél a nemzetgazdaságban (%)	6%	7%	8%	9%	10%	9%	9%	8%	7%	7%	7%	8%

7. sz. melléklet: A részmunkaidőben foglalkoztatottak száma és aránya férfiaknál az I nemzetgazdasági ágban és országosan (EUROSTAT)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Részmunkaidőben foglalkoztatott férfiak száma (ezer fő)	3,0	4,8	5,9	6,2	6,1	4,8	6,0	6,8	5,0	4,2	5,4	4,4
Teljes munkaidőben foglalkoztatott férfiak száma (ezer fő)	68,2	63,7	59,7	57,7	61,9	62,7	66,1	76,4	87,9	80,1	77,2	78,3
Foglalkoztatottak száma férfiak (ezer fő)	71,1	68,5	65,6	63,9	68,0	67,5	72,2	83,2	92,9	84,3	82,6	82,6
Részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya férfiaknál (%)	4,2%	7,0%	9,0%	9,7%	9,0%	7,1%	8,3%	8,2%	5,4%	5,0%	6,5%	5,3%
Nemzetgazdaság összesen (ezer fő)	2 093,6	2 025,1	1 992,5	2 021,0	2 048,8	2 103,7	2 220,5	2 283,5	2 362,5	2 417,3	2 446,2	2 479,7
Részmunkaidőben foglalkoztatott férfiak száma a nemzetgazdaságban (ezer fő)	70,5	79,9	79,0	97,1	96,6	95,5	99,4	99,4	83,3	75,2	76,8	80,7
Részmunkaidős foglalkoztatottak aránya férfiaknál a nemzetgazdaságban (%)	3%	4%	4%	5%	5%	5%	4%	4%	4%	3%	3%	3%

8. sz. melléklet: Időszakos alkalmazottak száma és aránya az I nemzetgazdasági ágban és országosan (EUROSTAT)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Időszakos alkalmazottak száma (ezer fő)	13,0	14,8	19,3	15,8	15,4	17,8	16,2	17,6	14,5	11,3	9,9	12,0
Alkalmazottak száma (ezer fő)	139,3	131,0	129,0	136,1	141,8	141,6	151,8	168,5	176,1	171,8	169,4	175,4
Időszakos alkalmazottak aránya (%)	9,3%	11,3%	15,0%	11,6%	10,9%	12,6%	10,7%	10,4%	8,2%	6,6%	5,8%	6,8%
Nemzetgazdaság összesen (ezer fő)	3 378,4	3 274,8	3 272,7	3 302,5	3 378,1	3 453,8	3 636,4	3 747,0	3 880,9	3 964,4	4 003,9	4 023,6
Időszakos alkalmazottak száma a nemzetgazdaságban (ezer fő)	266,2	277,7	319,6	299,9	322,2	377,6	392,6	425,6	377,8	349,4	292,5	267,2
Időszakos alkalmazottak aránya a nemzetgazdaságban (%)	7,9%	8,5%	9,8%	9,1%	9,5%	10,9%	10,8%	11,4%	9,7%	8,8%	7,3%	6,6%

9. sz. melléklet: Időszakos alkalmazottak száma és aránya nőknél az I nemzetgazdasági ágban és országosan (EUROSTAT)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Időszakos alkalmazott nők száma (ezer fő)	8,5	9,7	12,1	9,4	8,9	11,1	10,6	11,1	7,1	7,3	6,7	7,6
Alkalmazottak száma nők (ezer fő)	82,6	77,9	77,4	85,6	87,2	85,0	92,0	97,1	95,7	99,9	94,9	101,0
Időszakos alkalmazottak aránya nőknél (%)	10,3%	12,5%	15,6%	11,0%	10,2%	13,1%	11,5%	11,4%	7,4%	7,3%	7,1%	7,5%
Nemzetgazdaság összesen (ezer fő)	1 604,5	1 564,6	1 584,3	1 589,6	1 623,4	1 641,8	1 726,2	1 769,8	1 824,6	1 838,6	1 858,6	1 863,1
Időszakos alkalmazott nők száma a nemzetgazdaságban (ezer fő)	113,3	122,5	147,2	134,0	138,8	170,7	177,9	196,9	185,8	174,6	148,3	134,3
Időszakos alkalmazottak aránya nőknél a nemzetgazdaságban (%)	7,1%	7,8%	9,3%	8,4%	8,5%	10,4%	10,3%	11,1%	10,2%	9,5%	8,0%	7,2%

10. sz. melléklet: Időszakos alkalmazottak száma és aránya férfiaknál az I nemzetgazdasági ágban és országosan (EUROSTAT)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Időszakos alkalmazott férfiak száma (ezer fő)	4,5	5,1	7,3	6,4	6,5	6,7	5,6	6,5	7,4	4,0	3,3	4,4
Alkalmazottak száma férfiak (ezer fő)	56,7	53,1	51,6	50,5	54,6	56,6	59,7	71,5	80,4	71,9	74,5	74,4
Időszakos alkalmazottak aránya férfiaknál (%)	7,9%	9,6%	14,1%	12,7%	11,9%	11,8%	9,4%	9,1%	9,2%	5,6%	4,4%	5,9%
Nemzetgazdaság összesen (ezer fő)	1 773,9	1 710,2	1 688,3	1 713,0	1 754,7	1 812,0	1 910,2	1 977,2	2 056,4	2 125,8	2 145,3	2 160,4
Időszakos alkalmazott férfiak száma a nemzetgazdaságban (ezer fő)	152,9	155,1	172,5	166,0	183,4	206,9	214,6	228,7	191,9	174,8	144,2	132,9
Időszakos alkalmazottak aránya férfiaknál a nemzetgazdaságban (%)	8,6%	9,1%	10,2%	9,7%	10,5%	11,4%	11,2%	11,6%	9,3%	8,2%	6,7%	6,2%

11. sz. melléklet: A kölcsönzött munkavállalók száma és aránya a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén (NFSZ)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kölcsönzött munkavállalók száma (fő)	5256	4301	4476	2321	4095	5288	4867	6239	5031
Kölcsönzött munkavállalók aránya a nemzetgazdaság egészéhez viszonyítva (%)	4,7	4,2	3,7	2,2	3,3	4,3	3	4,1	3,06

12. sz. melléklet: A kölcsönzött munkavállalók száma és aránya a munkaszerződés típusa szerint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén (NFSZ)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Határozatlan idejű munkaszerződéssel rendelkező munkavállalók száma (fő)	3304	4043	1879	3387	4763	3741	4046	2371
Határozott idejű munkaszerződéssel rendelkező munkavállalók száma (fő)	997	433	442	708	525	1126	2193	2660

13. sz. melléklet: A kölcsönzött munkavállalók száma és aránya a kölcsönzés iránya szerint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén (NFSZ)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Belföldre kölcsönzött munkavállalók száma (fő)	4160	4200	2233	4041	5212	4739	6218	4996
Külföldre kölcsönzött munkavállalók száma (fő)	141	276	88	54	76	138	21	35

14. és 15. sz. melléklet: Az önfoglalkoztatók száma és aránya nemek szerint az I nemzetgazdasági ágban (EUROSTAT)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
önfoglalkoztatók száma (ezer fő)	21,6	23,4	22,6	22,2	21,7	19,6	19,5	19,2	20,4	20,7	14,2	14,8
önfoglalkoztatók száma részmunkaidőben (ezer fő)	1,3	0,5	1,2	1,6	0,9	1,8	2,0	0,8	0,7	0,9	1,4	1,3
önfoglalkoztatók száma teljes munkaidőben (ezer fő)	20,3	22,9	21,4	20,6	20,8	17,8	17,5	18,4	19,7	19,8	12,8	13,5
foglalkoztatottak száma (ezer fő)	162,0	155,8	152,9	160,2	164,7	161,8	171,8	188,4	197,7	193,3	183,8	190,6
önfoglalkoztatók aránya (%)	13,3%	15,0%	14,8%	13,9%	13,2%	12,1%	11,4%	10,2%	10,3%	10,7%	7,7%	7,8%
nemzetgazdaság összesen foglalkoztatott (ezer fő)	3 848,3	3 747,7	3 732,4	3 759,0	3 827,2	3 892,8	4 100,8	4 210,5	4 351,6	4 421,4	4 469,5	4 512,1
nemzetgazdaság összesen önfoglalkoztatók (ezer fő)	456,6	457,6	447,3	440,8	434,3	425,6	435,6	445,3	454,2	444,4	455,3	479,6
önfoglalkoztatók aránya nemzetgazdasági szinten (%)	11,9%	12,2%	12,0%	11,7%	11,3%	10,9%	10,6%	10,6%	10,4%	10,1%	10,2%	10,6%
önfoglalkoztató nők száma (ezer fő)	7,8	8,8	9,0	9,4	8,6	8,9	7,4	7,9	8,3	8,4	6,1	6,7
önfoglalkoztató férfiak száma (ezer fő)	13,8	14,6	13,6	12,8	13,2	10,7	12,1	11,3	12,1	12,3	8,1	8,2
önfoglalkoztató nők aránya (%)	36%	38%	40%	42%	40%	45%	38%	41%	41%	41%	43%	45%
önfoglalkoztató férfiak aránya (%)	64%	62%	60%	58%	61%	55%	62%	59%	59%	59%	57%	55%

16. sz. melléklet: Az alkalmazásban állók számának területi megoszlása az I nemzetgazdasági ágban (KSH)

	Az alkalmazásban állók éves átlagos állományi létszáma (fő) [2019]	Az alkalmazásban állók területi megoszlása (%)
Budapest	49 296	42,8%
Pest	12 643	11,0%
Közép-Dunántúl	8 970	7,8%
Nyugat-Dunántúl	10 576	9,2%
Dél-Dunántúl	7 399	6,4%
Észak-Magyarország	7 068	6,1%
Észak-Alföld	9 340	8,1%
Dél-Alföld	9 879	8,6%
Országosan	115 171	100%

17. sz. melléklet: Az alkalmazásban állók száma a munkaszerződés időtartama szerint 2019-ben a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén (KSH)

	Az alkalmazásban állók éves átlagos állományi létszáma (fő)		
	nem teljes munkaidőben	teljes munkaidőben	Összesen
Budapest	14 240	35 056	49 296
Pest	3 790	8 853	12 643
Közép-Dunántúl	2 243	6 727	8 970
Nyugat-Dunántúl	2 504	8 072	10 576
Dél-Dunántúl	1 768	5 631	7 399
Észak-Magyarország	1 165	5 903	7 068
Észak-Alföld	1 805	7 535	9 340
Dél-Alföld	2 857	7 022	9 879
Országosan	30 372	84 799	115 171

18. sz. melléklet: Az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozók aránya európai összevetésben a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén 2019-ben (EUROSTAT)

2019	Ausztria	Csehország	Horvátország	Németország	Olaszország	EU-27	Magyarország
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)	268,7	194,7	107,5	1 586,1	1 480,2	9 516,9	190,6
Részmunkaidőben foglalkoztatottak száma (ezer fő)	94,8	24,3	7,5	730,0	516,4	2 884,4	17,8
Részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya (%)	35,3%	12,5%	7,0%	46,0%	34,9%	30,3%	9,3%
Alkalmazottak száma (ezer fő)	230,5	156,1	93,6	1 375,9	1 068,6	7 839,1	175,4
Időszakos alkalmazottak száma (ezer fő)	32,3	24,0	33,1	182,4	414,9	2 049,0	12,0
Időszakos alkalmazottak aránya (%)	14,0%	15,4%	35,4%	13,3%	38,8%	26,1%	6,8%
Önfoglalkoztatók száma (ezer fő)	33,3	35,7	12,1	191,5	357,1	1 518,6	14,8
Önfoglalkoztatók aránya (%)	12,4%	18,3%	11,3%	12,1%	24,1%	16,0%	7,8%

19. sz. melléklet: Az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozók aránya nőknél európai összevetésben a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén 2019-ben (EUROSTAT)

2019	Ausztria	Csehország	Horvátország	Németország	Olaszország	EU-27	Magyarország
Foglalkoztatottak száma nők (ezer fő)	163,0	117,0	60,8	865,7	748,4	5 130,8	107,9
Részmunkaidőben foglalkoztatott nők száma (ezer fő)	74,6	18,1	5,5	495,1	355,9	1 926,9	13,4
Részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya nőknél (%)	45,8%	15,5%	9,0%	57,2%	47,6%	37,6%	12,4%
Alkalmazottak száma nők (ezer fő)	146,8	101,7	54,0	786,9	573,9	4 431,0	101,0
Időszakos alkalmazottak száma nők (ezer fő)	19,0	18,5	19,2	92,8	216,0	1 157,4	7,6
Időszakos alkalmazottak aránya nőknél (%)	12,9%	18,2%	35,6%	11,8%	37,6%	26,1%	7,5%
Önfoglalkoztatók száma nők (ezer fő)	12,9	13,4	5,8	66,8	143,5	600,9	6,7
Önfoglalkoztatók aránya nőknél (%)	7,9%	11,5%	9,5%	7,7%	19,2%	11,7%	6,2%

20. sz. melléklet: Az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozók aránya férfiaknál európai összevetésben a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén 2019-ben (EUROSTAT)

2019	Ausztria	Csehország	Horvátország	Németország	Olaszország	EU-27	Magyarország
Foglalkoztatottak száma férfiak (ezer fő)	105,7	77,7	46,7	720,4	731,8	4 386,1	82,7
részmunkaidőben foglalkoztatott férfiak száma (ezer fő)	20,2	6,2	2,0	234,9	160,5	957,5	4,4
Részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya férfiaknál (%)	19,1%	8,0%	4,3%	32,6%	21,9%	21,8%	5,3%
Alkalmazottak száma férfiak (ezer fő)	83,7	54,4	39,6	589,0	494,7	3 408,1	74,4
Időszakos alkalmazottak száma férfiak (ezer fő)	13,3	5,5	13,9	89,6	198,9	891,6	4,4
Időszakos alkalmazottak aránya férfiaknál (%)	15,9%	10,1%	35,1%	15,2%	40,2%	26,2%	5,9%
Önfoglalkoztatók száma férfiak (ezer fő)	20,4	22,3	6,3	124,7	213,6	917,7	8,1
Önfoglalkoztatók aránya férfiaknál (%)	19,3%	28,7%	13,5%	17,3%	29,2%	20,9%	9,8%

21. sz. melléklet: A foglalkoztatottak száma a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban; időközi adatok, ezer fő (KSH)

	2019	2020	2021
Foglalkoztatottak száma I. negyedév	195,4	191,2	141,8
Foglalkoztatottak száma II. negyedév	198,3	160,4	
Foglalkoztatottak száma III. negyedév	195,4	182,1	
Foglalkoztatottak száma IV. negyedév	184,6	174,1	

22. sz. melléklet: A részmunkaidőben foglalkoztatottak és az időszakos alkalmazottak száma és aránya a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban (EUROSTAT)

		részmunkaidőben foglalkoztatottak száma (ezer fő)	részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya (%)	foglalkoztatottak száma (ezer fő)	időszakos alkalmazottak száma (ezer fő)	időszakos alkalmazottak aránya (%)	alkalmazottak száma (ezer fő)
2019	I	17,8	9,3%	192,1	11,0	6,2%	177,1
	II	20,5	10,6%	194,1	13,8	7,7%	178,5
	III	19,3	10,0%	193,3	12,9	7,3%	176,0
	IV	13,6	7,4%	182,8	10,1	5,9%	170,0
2020	I	18,2	9,7%	188,6	11,5	6,6%	173,2
	II	16,7	10,5%	158,6	7,6	5,4%	141,4
	III	17,2	9,6%	179,1	15,5	9,5%	162,7
	IV	16,7	9,8%	169,9	8,7	5,7%	152,2

23. sz. melléklet: Az önfoglalkoztatók száma és aránya a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban (EUROSTAT)

		önfoglalkoztatók száma (ezer fő)	önfoglalkoztatók aránya (%)	foglalkoztatottak száma ezer (fő)
2019	I	15,0	7,8%	192,1
	II	15,2	7,8%	194,1
	III	16,8	8,7%	193,3
	IV	12,4	6,8%	182,8
2020	I	14,6	7,7%	188,6
	II	16,9	10,7%	158,6
	III	16,0	8,9%	179,1
	IV	17,5	10,3%	169,9

Felhasznált irodalom

- ÁSZ (2020): Járványhelyzet és munkaerőpiac – A járványhelyzettel összefüggő gazdaságvédelmi akcióterv munkaerőpiacra gyakorolt hatásai. Elemzés; Állami Számvevőszék URL: file:///C:/Users/akosk/AppData/Local/Temp/jarvanyhelyzet_munkaeropiac_2020_09_30.pdf letöltés ideje: 2021.05.18.
- Bankó Zoltán (2008): Az atipikus munkajogviszonyok; A munkajogviszony általánostól eltérő formái az Európai Unióban és Magyarországon. Doktori értekezés, PTE-ÁJK URL: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/banko-zoltan/banko-zoltan-vedes-ertekezes.pdf> letöltés ideje: 2021.03.01.
- Hárs Ágnes (2012): Az atipikus foglalkoztatási formák jellemzői és trendjei a kilencvenes és a kétezres években. TÁMOP - 2.3.2-09/1 műhelytanulmányok T/13 URL: [Az atipikus foglalkoztatási formák jellemzői és trendjei a kilencvenes és a kétezres években-1.pdf](#) letöltés ideje: 2021.02.24.
- ILO (2016): Non-Standard Employment Around The World – Understanding challenges, shaping prospects. International Labour Organization URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_534326.pdf letöltés ideje: 2021.02.24.
- Kardos Krisztina (2020): Önfoglalkoztatás. Infojegyzet. Országgyűlés Hivatala. URL: https://www.parlament.hu/documents/10181/4464848/Infojegyzet_2020_30_onfoglalkoztatas.pdf/d0521bbc-9015-7624-d29e-171503509c5c?t=1588584087300 letöltés ideje: 2021.05.03.
- KSH (2020): Munkaidő-csökkentés az alkalmazottak körében; Központi Statisztikai Hivatal URL: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/munkerohelyz/munkaidocsokk/index.html>
- KSH (2021): Turizmus-szatellit számlák, 2018; Központi Statisztikai Hivatal URL: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/turizmszatt/2018/tszsz18.pdf> letöltés ideje: 2021.05.28.
- OECD (2020): Distributional risks associated with non-standard work: Stylised facts and policy considerations URL: <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/distributional-risks-associated-with-non-standard-work-stylised-facts-and-policy-considerations-68fa7d61/> letöltés ideje: 2021.03.11.